

อนุสรณ์ครบรอบ ๒๐ ปี มรณภาพ

พระครูวิจิตรธรรมรส

วันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๙



อนุสรณ์ครบรอบ ๒๐ ปี มรณภาพ

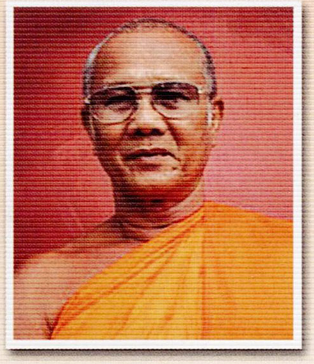
พระครูวิจิตรธรรมรส

อดีตเจ้าอาวาสวัดบ้านโป่ง อดีตเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง
ผู้ก่อตั้ง โรงเรียนวัดบ้านโป่ง "สามัคคีคุณูปถัมภ์"
วันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๙

คำปรารภของ

พระพิศาลพัฒนโสภณ

เจ้าอาวาสวัดบ้านโป่ง เจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง
ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนวัดบ้านโป่ง "สามัคคีคุณูปถัมภ์"



"ความประพฤติดี ความรู้ดี มีความสามารถ" คำสอนสามคำสั้นๆ ที่หลวงพ่อได้พร่ำสอนศิษย์อยู่เสมอ แต่ได้รวบความหมายที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่าง ที่จะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

ในทุกสังคม ล้วนต้องการคนดี มีความรู้ มีความสามารถ เพื่อเป็นเครื่องประดับองค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ ให้ดูสง่างามยิ่งขึ้น

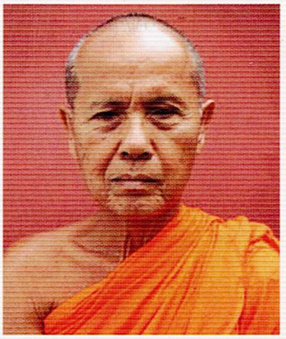
โรงเรียนวัดบ้านโป่ง "สามัคคีคุณูปถัมภ์" ซึ่งเป็นโรงเรียนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยมีหลวงพ่อพระครูวิจิตรธรรมรส เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งขึ้น จึงได้นำเอาคำสอนของหลวงพ่อมาเป็นปรัชญาของโรงเรียน จัดการเรียนการสอนและพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นไปตามความคาดหวังที่หลวงพ่อได้ตั้งใจไว้

ในโอกาสครบรอบวันมรณภาพปีที่ ๒๐ ของหลวงพ่อ โรงเรียนจึงได้จัดพิมพ์หนังสือเป็นที่ระลึก เพื่อประกาศผลงานที่ท่านได้กระทำไว้ และเผยแพร่กิจกรรมของโรงเรียนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และจะพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของประชาชน เพื่อสร้างคุณประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนของชาติตามเจตนารมณ์ของหลวงพ่อต่อไป

คำปรารภของ

พระประสิทธิ์ บัวครอง

ผู้จัดการโรงเรียนวัดบ้านโป่ง "สามัคคีคุณูปถัมภ์"



หลวงพ่อพระครูวิจิตรธรรมรส ผู้ก่อตั้งและอดีตผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนวัดบ้านโป่ง "สามัคคีคุณูปถัมภ์" เป็นพระนักพัฒนาทุกด้าน (ปกครอง การศึกษา การเผยแพร่ สาธารณูปการ สังคมสงเคราะห์ ธรรมจริยา) คุณธรรมที่มีอยู่ในใจของท่านคือ เมตตา เสียสละ อดทน กตัญญูกตเวทีฯ ที่เป็นความเพรียบพร้อมด้วยคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะกับการเป็นผู้บริหาร เป็นผู้นำ ความมีจิตใจที่มั่นคงในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมและองค์กรของท่าน คุณลักษณะ คุณสมบัติ คุณธรรมของหลวงพ่อเป็นแบบอย่างที่ดี ที่ศิษย์ควรยึดถือ ปฏิบัติตามเป็นการตอบแทนพระคุณของท่าน และเป็นความเจริญก้าวหน้าของศิษย์ตามอัตภาพของตน

การศึกษา หลวงพ่อได้ตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาขึ้นเมื่อปี ๒๕๐๓ ท่านต้องฟันฝ่าอุปสรรคนานาประการ ก่อนที่จะรุดหน้ามาได้ดังที่ได้ปรากฏเห็นในสายตาของทุกคน ศิษยานุศิษย์ ท่านที่สละปัจจัยสนับสนุน ทุกคน ผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน ได้อุทิศชีวิตเพื่อรักษาพัฒนาโรงเรียนให้ได้ระดับขั้นมาตรฐานทุกประการ

บัดนี้ วันมรณภาพของหลวงพ่อได้เวียนมาบรรจบครบรอบ ๒๐ ปี คณะศิษยานุศิษย์ ผู้ที่เคารพนับถือ ผู้บริหาร ครูอาจารย์และนักเรียนได้คิดถึงพระคุณของท่าน ได้รวมใจกันบำเพ็ญบุญในวันนี้เพื่ออุทิศถวายส่วนบุญกุศลนี้ไปให้หลวงพ่อได้รับความสุข ความเจริญ ความบริสุทธิ์ ในสัมปรายภพตลอดกาลนาน

สังเขปประวัติ

พระครูวิจิตรธรรมรส

อดีตเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง

วัดบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

นามเดิม

สุดใจ นามสกุล แตงเที่ยง เกิดวันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ เป็นบุตรนายฉุย และ นางทองอยู่ แตงเที่ยง บ้านพะเนียงแตก ตำบลมาบแค อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

อุปสมบท

วันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ วัดพะเนียงแตก ตำบลมาบแค อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พระครูอุตตรการบดี (ศุกร อดีตเจ้าคณะอำเภอเมือง) วัดห้วยจรเข้ ตำบลห้วยจรเข้ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เป็นพระอุปัชฌาย์

วิทยาฐานะ

ป.ธ. ๓ น.ธ. เอก สำนักเรียนวัดบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ตำแหน่งการปกครอง

พ.ศ. ๒๔๘๗ เป็นเจ้าคณะตำบสสวนกล้วย - ปากแรต

พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นกรรมการสงฆ์องค์การเผยแผ่อำเภอบ้านโป่ง

พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นเจ้าอาวาสวัดบ้านโป่ง

พ.ศ. ๒๔๙๑ เป็นเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่งและพระอุปัชฌาย์

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้น โท

พ.ศ. ๒๔๙๘ เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้น เอก

พ.ศ. ๒๕๐๕ เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้น พิเศษ

การปกครองเกี่ยวกับนโยบายและแผนการ

การเป็นผู้ใหญ่จะต้องเป็นที่พึ่งของผู้น้อย เมื่อผู้ใหญ่ไม่เป็นที่พึ่งของผู้น้อยแล้วผู้น้อยจะไปพึ่งใครเล่า และจะมีผู้ใหญ่ไว้ทำไม เมื่อมาสำนึกตัวดังนี้แล้ว พอได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ใหญ่ ก็คิดวางโครงการแผนการที่จะให้คณะสงฆ์ในความปกครองเจริญก้าวหน้ายิ่งๆ ขึ้น

ในขั้นต้นได้ออกอบรมพระภิกษุสามเณร ในฤดูกาลพรรษาทุกๆ วัด รู้สึกลำบากเหน็ดเหนื่อยพอสมควร เพราะต้องเดินไปทุกวัด แม้ฝนจะตกแดดจะร้อนอย่างไรก็ต้องไป เมื่อนึกถึงหน้าที่แล้วก็ทนไหวและสบายใจ ได้ทดลองปฏิบัติอย่างนี้อยู่ ๒-๓ ปี แล้วคอยติดตามประเมินผล รู้สึกว่าไม่ได้ผลเท่าที่ควร จึงเปลี่ยนวิธีใหม่ คือ

นัดประชุมอบรมพระภิกษุสามเณรประจำตำบลขึ้น ตำบลละ ๑ วัน ใช้วัดเจ้าคณะตำบลเป็นที่สถานที่อบรม และนิมนต์เจ้าคณะตำบลเป็นวิทยากรด้วย เมื่อครบทุกตำบลแล้วได้อาราธนาพระภิกษุสามเณรทุกรูปทั้งอำเภอมาประชุมรวมกันทั้งอำเภอที่วัดเจ้าคณะอำเภอ ประมาณ ๑,๐๐๐ กว่ารูปทุกปี บางปีคณะสงฆ์ในอำเภอใกล้เคียงได้มาร่วมรับการอบรมด้วย รวมประมาณ ๑,๕๐๐ กว่ารูป และได้อาราธนาและเชิญบรรพชิตคฤหัสถ์ผู้ทรงคุณวุฒิจากกรุงเทพฯ ไปเป็นวิทยากร เพื่อถวายความรู้แก่พระภิกษุสามเณร และเพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีทักษะประสบการณ์ ได้ปฏิบัติอย่างนี้ประมาณ ๓-๔ ปี แล้วได้ติดตามประเมินผล ไม่ได้ผลตามเป้าหมายเท่าที่ควร จึงได้เปลี่ยนวิธีการใหม่ คืออาราธนา พระอุปัชฌาย์ ทุกรูปมาประชุม เพื่อปรึกษาหารือวิธีการให้เกิดผลดีแก่คณะสงฆ์ยิ่งขึ้น ในที่สุดมติที่ประชุมของพระอุปัชฌาย์เป็นเอกฉันท์ว่า ให้พระอุปัชฌาย์ได้อบรมแนะนำสั่งสอน ให้รับผิดชอบสัทธิวิหาริกของตน และให้ประสานงานกับเจ้าอาวาส ที่สัทธิวิหาริกของตนพำนักอยู่อย่างใกล้ชิด ถ้าภิกษุสามเณรรูปใดย่อหย่อนต่อธรรมวินัย พระอุปัชฌาย์จะต้องถูกตำหนิด้วยและได้มีมติให้พระอุปัชฌาย์กำหนดนัด วัน เวลา ให้สัทธิวิหาริกมาทำวัตรพระอุปัชฌาย์ของตนพร้อมกัน สุดแต่พระอุปัชฌาย์จะสะดวกในวันใด เพื่อให้พระอุปัชฌาย์แนะนำ อบรม สั่งสอน และให้หัวข้อเรื่องอบรมที่จำเป็น ให้พระอุปัชฌาย์ไป และได้กำชับให้พระอุปัชฌาย์เอาใจใส่สอดส่องดูแลสัทธิวิหาริกของตนอย่างใกล้ชิด ถ้าภิกษุสงฆ์สามเณรรูปใดมีความประพฤติเสีย นั่นหมายความว่าพระอุปัชฌาย์ต้องเสียด้วย วิธีนี้นับว่าได้ผลเป็นที่พึงพอใจ พระภิกษุสามเณรในอำเภอมีการระวังสำรวมอยู่ในธรรมวินัยดีมากจึง ได้ถือเป็นหลักปฏิบัติเป็นประจำ

ทุกๆ ปี ถ้าทุกอำเภอทั่วราชอาณาจักรได้ปฏิบัติตามนัยนี้แล้ว พระภิกษุสามเณรทั่วสังฆมณฑล จะต้องมีความสำรวมดียิ่งขึ้น จักเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาปสาทะของพุทธบริษัท ทั้งนี้เพราะพระภิกษุสามเณรย่อมมีความเคารพกลัวเกรง พระอุปัชฌาย์ของตนมากกว่ากลัวเกรงผู้อื่น เพราะพระอุปัชฌาย์มีทั้งพระเดชพระคุณ

ส่วนการประชุมอบรมพระภิกษุสามเณรส่วนรวมทั้งอำเภอ ในฤดูกาลพรรษานั้นยังคงปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้มีประสบการณ์และทักษะเท่านั้น แต่ผลไม่ได้ตามเป้าหมาย

การประชุมอบรมพระนวกะในฤดูกาลพรรษา ในจังหวัดราชบุรี อำเภอบ้านโป่งได้ทำเป็นตัวอย่างเป็นครั้งแรก และต่อมาอำเภอทุกอำเภอก็ได้ดำเนินตามโดยทั่วถึงกันและได้ขยายออกไปทั่วทุกจังหวัดใกล้เคียง จึงเป็นที่น่าภูมิใจว่างานชิ้นนี้อำเภอบ้านโป่งได้ทำเป็นตัวอย่าง

อนึ่ง ถ้าปีใดในอำเภอบ้านโป่ง มีพระสังฆาธิการได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ขึ้นใหม่ ได้ให้พระอุปัชฌาย์รูปที่ได้รับแต่งตั้งใหม่นั้นบรรยายถวายความรู้ในด้านวิชาการและภาคปฏิบัติตามที่ตนได้อบรมมาให้พระอุปัชฌาย์รุ่นเก่าๆ ทราบ เพื่อให้พระอุปัชฌาย์รุ่นเก่าได้ทราบถึงการเคลื่อนไหวของคณะสงฆ์ในเรื่องพระอุปัชฌาย์

เรื่องนี้นับว่าได้ผลดีมากที่สุด คือพระอุปัชฌาย์รุ่นเก่าได้มีการปรับปรุงตัวให้ทันต่อกาลสมัยอยู่เสมอ ในเมื่อได้ทราบความเคลื่อนไหวการเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ จักได้ปรับปรุงตัวปฏิบัติให้เป็นแบบเดียวกันเหมือนกันหมด ดังจะเห็นได้ว่าพระอุปัชฌาย์ที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่มาบรรยายให้พระอุปัชฌาย์รุ่นเก่าฟังมีการเปลี่ยนแปลงแนวโน้มเน้นหนักไปในทางใด พระอุปัชฌาย์รุ่นเก่าๆ ได้มีการปรับปรุงทันต่อเหตุการณ์เสมอๆ

ในเรื่องนี้ ถ้าอำเภอบ้านโป่งทั่วราชอาณาจักร ได้ดำเนินการแบบนี้แล้วจะเป็นเหตุให้พระอุปัชฌาย์รุ่นเก่าๆ จักได้ปรับปรุงตัวให้ทันสมัยอยู่เสมอ ถ้ามิเช่นนั้นแล้วจะกลายเป็นเก่าคร่ำครึไป

โดยเหตุนี้ในอำเภอบ้านโป่ง จึงมีการประชุมปีละ ๓ ครั้ง แต่ต่างระดับกัน คือ

๑. *ในระหว่างเดือนมิถุนายน ได้มีการประชุมพระอุปัชฌาย์ทุกรูปและเจ้าคณะตำบลทุกรูป เพื่อปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ และมีการซักซ้อมความเข้าใจซึ่งกันและกันและแก้ไข*

ข้อบกพร่องส่งเสริมในทางดี และบางปีก็มีการประชุมครูผู้สอนพระปริยัติธรรมด้วย แต่ไม่พร้อมกันกับการประชุมพระอุปัชฌาย์

๒. *ในฤดูกาลพรรษา ได้มีการประชุมเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรทุกรูป*

๓. *ก่อนสอบธรรมวินัยสนามหลวง ได้มีการประชุม เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสและครูสอนพระปริยัติธรรมทุกรูป เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับงานสอบธรรมวินัย และแบ่งงานมอบงานให้ช่วยกันทำเหตุนี้การสอบธรรมวินัยสนามหลวงของอำเภอบ้านโป่ง จึงได้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยราบรื่นทุกๆ ปี เพราะรู้งานรู้หน้าที่*

โครงการนโยบายแผนการการศึกษา

นับตั้งแต่ปีที่ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะอำเภอ ได้มีความคิดเกิดขึ้นว่า ประเทศชาติพระศาสนาจะเจริญก้าวหน้าและมั่นคงถาวรอยู่ได้นั้นขึ้นอยู่กับการศึกษา ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ถ้าประชาชนด้อยการศึกษาแล้ว ประเทศชาติ และพระศาสนาก็จักด้อยลงถึงกับอับปางลงได้ แต่บารมีของเรายังน้อย ไม่สามารถจะเอื้อมมาจัดการศึกษาในทางโลกได้เป็นแต่เพียงคิดอยู่ในใจว่า ถ้าเรามีบุญวาสนาบารมีแล้ว เราจะจัดการศึกษาในทางโลก จึงวางแผนการการศึกษาในทางธรรมเพื่อให้ผู้เข้ามาบวชเกิดสติปัญญาและความสามารถ จึงได้สนับสนุนวัดที่ยังไม่ได้ตั้งสำนักเรียนธรรมวินัยให้วัดตั้งขึ้น เพราะสมัยนั้นวัดที่ยังไม่ได้ตั้งสำนักเรียนก็ยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก และวัดใดขาดครูสอนก็จัดส่งครูไปให้ หรือวัดใดมีพระภิกษุสามเณรน้อย ก็ให้เดินไปเรียนรวมกันกับวัดที่ใกล้เคียง พระบวชใหม่จึงให้รับการศึกษาโดยทั่วถึงกัน และได้จัดให้มีการสอบธรรมวินัยภาคนวกะขึ้น ผู้ใดสอบได้ทางอำเภอก็มอบใบประกาศนียบัตรส่วนอำเภอให้ เพื่อเป็นเกียรติและเป็นกำลังใจ

การสอบธรรมวินัยภาคนวกะในจังหวัดราชบุรี อำเภอบ้านโป่ง ได้จัดทำขึ้นเป็นอย่างครั้งแรก และต่อๆ มา อำเภอใกล้เคียงก็ได้ก็ตาม ทางจังหวัดสนับสนุนส่งเสริมแล้วรับดำเนินงานในนามของจังหวัด เดี๋ยวนี้ได้ทำโดยทั่วถึงกันทุกจังหวัด จึงเป็นที่ภาคภูมิใจว่างานชิ้นนี้อำเภอบ้านโป่งได้ทำขึ้นเป็นตัวอย่างครั้งแรก เมื่อการศึกษาในทางธรรมบรรลุตามเป้าหมายแล้ว จึงหันมาจัดการศึกษาในทางโลก

นโยบายแผนการศึกษาในทางโลก

ได้มองเห็นแล้วว่าในอนาคต ภัยของพระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้นใน ๓ รูปแบบ คือ

๑. ในรูปแบบการศึกษา

๒. ในรูปแบบการพยาบาล

๓. ในรูปแบบการสังคมสังเคราะห์

ในสมัยนั้นคาดว่า คงจะไม่มีใครคิดและมองไม่เห็น เมื่อภัยเกิดขึ้นแก่พระพุทธศาสนาแล้ว ภัยนั้นก็จะคืบคลานเข้ามาถึงประเทศชาติด้วย แต่ไม่มีใครคิดที่จะป้องกันเพราะเขายังมองไม่เห็น เมื่อเรามองเห็นแล้ว เราต้องคิดป้องกัน คนอื่นเขาไม่ทำ เราทำได้ก็ต้องทำ เพื่อความอยู่รอดของประเทศชาติและพุทธศาสนา แต่เราจะพูดจะแถลงออกมาไม่ได้ เพราะเขายังมองไม่เห็น เขาจะหาว่าเราบ้า แม้ความเดือดร้อนของประชาชนเรื่องไม่มีสถานที่ให้บุตรหลานของตนได้ศึกษาเล่าเรียน เขาก็มองไม่เห็น เพราะในสมัยนั้นมีโรงเรียนพอที่จะรับเด็กนักเรียนได้อย่างเพียงพอ เขาจึงมองไม่เห็น แม้ความเดือดร้อนในด้านเศรษฐกิจ เงินทองที่จะส่งให้ลูกหลานของตนเข้าเรียน เข้าก็ยังมองไม่เห็น เราจึงพูด จึงแถลงออกมาไม่ได้ เพราะเขามองไม่เห็น เขาจะหาว่าเราเป็นโรคประสาท คิดมาก

ฉะนั้น จึงตั้งวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งโรงเรียนราษฎร์ของวัดขึ้นไปอีกรูปแบบหนึ่งคือ

๑. เพื่อให้เยาวชนของชาติมีความรู้ดี

๒. เพื่อให้เยาวชนของชาติมีความประพฤติดี

๓. เพื่อให้เยาวชนของชาติมีความสามารถดี ทำงานสำเร็จ

จึงได้นำวัตถุประสงค์ ๓ ประการนี้เข้าสู่ที่ประชุม ในที่สุดก็ถูกคัดค้านพับไป จึงเปลี่ยนวิธีการใหม่ คือ**ใช้สิทธิหน้าที่ดำเนินการเงียบๆ แบบดำเนินการใต้ดิน** ต้องใช้ความรู้ความฉลาดความสามารถอย่างเต็มที่ เพราะมีคู่คิด คู่ปรึกษาอยู่เพียงคนเดียวเท่านั้นต้องฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ นานา อันใหญ่หลวงอย่างโชกโชน ประชาชนส่วนใหญ่ถูกล้างสมอง จึงกลับกลายมาเป็นอุปสรรค เราจึงมองเห็นภัยของพระพุทธศาสนาอย่างแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น จึงตั้งปณิธานอย่างแน่วแน่ว่า เราจะทำเพื่อประเทศชาติพระศาสนา จึงได้ข้อคิดอุปมาชื่อ เปรียบเสมือนดวงจันทร์ในวันเพ็ญ เมื่อมีเมฆก้อนมหึมาลอยมาบังดวงจันทร์ จะทำให้แสงพระจันทร์มืดครึ้มไปชั่วขณะหนึ่ง เมื่อเมฆ

ก้อนมหึมาลอยผ่านพ้นดวงจันทร์ ไปแล้วพระจันทร์จะส่องแสงสว่างนวลใยให้ความสุขสดชื่นแก่ปวงชน จึงตั้งจิตเป็นกุศลอย่างเด็ดเดี่ยวต่อสู้อุปสรรค แทบว่าจะตั้งตัวไม่ติด ได้ภาวนาอยู่ในใจว่า เขาไม่รู้ๆ และราก็ยังบอกให้เขารู้ไม่ได้ ยังไม่ถึงคราวที่จะบอก ถ้าเขารู้แล้วเขาจะกลับกลายมาเป็นมิตรเองเพราะเวลานี้เมฆกำลังลอยมาบังดวงจันทร์ เมื่อเมฆลอยผ่านไปแล้ว พระจันทร์จะส่องแสงสว่างให้เอง โดยไม่ต้องบอกไม่ต้องขอร้อง ข้ออุปมานี้ก็เป็นจริงขึ้น ในเมื่อทางกระทรวงศึกษาธิการออกใบอนุญาตให้ตั้งโรงเรียนราษฎร์ของวัดขึ้น เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓ โดยให้ชื่อว่า **โรงเรียนวัดบ้านโป่ง "สามัคคีคุณูปถัมภ์"** เป็นโรงเรียนราษฎร์ของวัดเพื่อการกุศล และได้ให้การศึกษาอบรมแก่นักเรียนเป็นอย่างดีที่สุด ๒ - ๓ ปีผ่านไป เมฆก้อนใหญ่มหึมาก็เริ่มลอยคล้อยจากวงจันทร์ไป แสงพระจันทร์ก็เริ่มส่องแสงสว่างเดี๋ยวนี้พระจันทร์ในวันเพ็ญกำลังส่องแสงสว่างเจิดจ้านวลใย ประชาชนมองเห็นประโยชน์ความดี หันหน้าเข้ามาเป็นมิตรเป็นผู้อุปถัมภ์

ทั้งนี้ เพราะนักเรียนตื่นตัวในการศึกษามากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทางโรงเรียนประจำอำเภอบ้านโป่งก็มีอาคารเพียงหลังเดียวเท่านั้น เมื่อนำลูกหลานไปเข้าโรงเรียนประจำอำเภอเฉพาะคนที่มีเงินเท่านั้น นอกนั้นได้หันมาเข้าโรงเรียนสามัคคี ฯ บางโรงเรียนที่เคยเก็บค่าแป๊ะเจี๊ยะแพงๆ ก็ไม่กล้าเก็บ ถ้าเก็บแล้วผู้ปกครองไม่ยอมเสียให้แล้วนำเด็กมาเข้าโรงเรียนสามัคคีฯ หมด ทางโรงเรียนสามัคคีฯ เด็กที่ผู้ปกครองยากจนให้เรียนฟรี บางคนฟรีจนกระทั่งหนังสือ เสื้อผ้าและอาหาร เด็กจึงหลั่งไหลมาสู่โรงเรียนสามัคคีฯ ส่วนเด็กบ้านไกลนั้นทางวัดได้อุปการะทั้งอาหาร ค่าไฟ ค่าน้ำ ตลอดถึงที่พักให้ฟรี ในสมัยนั้นเด็กที่วัดอุปการะให้ความอุปถัมภ์มีจำนวน ๑๐๐ กว่าคนทุกปี แต่เดี๋ยวนี้เหลือปีละ ๕๐ คนเศษ เพราะการคมนาคมสะดวก เด็กจึงเดินทางไป-กลับกันมาก คงเหลืออยู่เฉพาะเด็กต่างจังหวัดเท่านั้น บางคนจบ ม.๖ ในสมัยนั้นได้เข้ามาสมัครเป็นครูแล้วให้สิทธิความเป็นครูสอบวุฒิทางครูจนกระทั่งจบปริญญาตรีก็มีเป็นจำนวนมาก จึงภูมิใจว่าเราเป็นที่พึ่งของประชาชนได้ทำให้ประชาชนมองเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้นทุกๆ ที ถ้าเราเป็นผู้แพ้แล้วพระพุทธศาสนาในอำเภอบ้านโป่งจักไม่มีความหมายเอาทีเดียว ข้าศึกศัตรูของพระพุทธศาสนาก็จักฮึกเหิมยิ่งขึ้น จะขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง เดี๋ยวนี้เป็นไปได้โดยยากเพราะเราได้แก้และกันไว้ตามกำลังความสามารถของเรา และได้ทำการอบรมศีลธรรม วัฒนธรรม พัฒนาจิตใจเยาวชนประชาชนเป็นการใหญ่ เพราะสร้างคนโง่ให้เป็นคนฉลาด สร้างคนชั่วให้เป็นคนดี เป็นมหากุศลอย่างสูง

อนึ่ง ในสมัยก่อนหน้านั้น ถ้าทางฝ่ายราชอาณาจักรและพุทธจักรให้การสนับสนุนส่งเสริมแล้ว โรงเรียนราษฎร์ของวัดเพื่อการกุศลจักเกิดขึ้นอีกมาก จะเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลไปได้มาก เท่าที่เกิดขึ้นมาได้นั้นก็ทุลักทุเลลำบากยากเย็นเสียจริงๆ ที่เกิดขึ้นแล้วนั้นขั้นต้นก็เจริญรุ่งเรืองดี และต่อไปบางโรงเรียนก็ร่วงโรยลงเปรียบเสมือนต้นไม้ที่ขาดปุ๋ย ในที่สุดก็จะต้องยืนต้นตายไปตามๆ กัน ภัยของประเทศชาติและพุทธศาสนาก็จะเกิดขึ้นตอนนั้นอีก

ในเมื่อเน้นหนักในการพัฒนาจิตใจของเยาวชนและเน้นหนักในการสร้างคนให้เป็นคนดีเป็นการใหญ่ จึงได้จัดตั้งสำนักปาฐกถาธรรมขึ้น เพื่ออบรมศีลธรรมวัฒนธรรมแก่ประชาชนและเยาวชน คือ

พ.ศ. ๒๔๙๓ ได้ตั้งสำนักแสดงปาฐกถาธรรมขึ้น ใช้วันขึ้น ๑๕ ค่ำของทุกเดือนเป็นประจำ จนถึงปัจจุบันนี้ โดยเชิญท่านผู้ทรงคุณวุฒิทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตจากกรุงเทพฯ ไปแสดงปาฐกถาธรรมและอภิปรายธรรมบ้าง

พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้จัดตั้งสำนักวิปัสสนากรรมฐานขึ้น เพื่ออบรมจิตใจและฝึกสมาธิมีผู้สนใจเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานกันเป็นจำนวนมาก ทั้งบรรพชิต คฤหัสถ์และเด็กนักเรียน เพราะได้เน้นหนักในการพัฒนาจิตใจ สร้างคนให้เป็นคนดี ประชาชนจึงมีจิตศรัทธานำลูกหลานหลั่งไหลเข้ามาเรียนในโรงเรียนสามัคคีฯ มากขึ้นทุกๆ ปีเป็นทวีคูณ ปัญหาอาคารเรียนไม่พอรับนักเรียนก็เกิดขึ้น เพราะอาคารเรียนของโรงเรียนประจำอำเภอก็มีเพียงหลังเดียวเท่านั้น ความเดือดร้อนก็เริ่มเกิดขึ้นอีก จึงจำเป็นต้องสร้างอาคารเรียนให้โรงเรียนสามัคคีฯ ขึ้นอีก ๑ หลัง เพื่อแก้ปัญหาเด็กไม่มีสถานที่เรียน คือ

พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้สร้างอาคารเรียนถาวรขึ้นอีก ๑ หลัง เป็นตัวตึก ๒ ชั้น ๑๐ ห้องเรียน ค่าก่อสร้างประมาณ ๗๐๐,๐๐๐ บาท (เจ็ดแสนบาท) งบประมาณของประชาชนท้องที่บริจาค

พ.ศ. ๒๕๑๓ สร้างอาคารเรียนถาวรขึ้นอีก ๑ หลัง เป็นตึก ๒ ชั้น ๑๐ ห้องเรียน ค่าก่อสร้าง ๘๐๐,๐๐๐ บาท (แปดแสนบาท) งบประมาณของประชาชนท้องที่บริจาค นักเรียนก็ยังหลั่งไหลเข้ามาเต็มหมดทุกห้อง เพราะทางโรงเรียนประจำอำเภอบ้านโป่งก็ยังไม่ได้งบประมาณทำการก่อสร้าง

ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ให้งบประมาณมาก่อสร้าง

อาคารเรียนให้โรงเรียนประจำอำเภอบ้านโป่งขึ้น เป็นจำนวน ๒,๓๕๐,๐๐๐ บาท (สองล้านสามแสนห้าหมื่นบาท) พร้อมกับออกแบบแปลนให้มาทำการก่อสร้างคือแบบ ๔๑๘ ของกรมสามัญศึกษา เป็นตัวตึก ๔ ชั้น กว้าง ๑๒ เมตร ยาว ๗๒ เมตร ๑๘ ห้องเรียน ได้เปิดซองประมูลไม่มีช่างใดสามารถทำได้ ช่างจึงขอตัดรายการออกหลายรายการ

จึงพิจารณาว่า ถ้าเราไม่รับอาสาทำให้แล้ว ทางกระทรวงก็ต้องตั้งงบประมาณให้ในปีต่อไป จึงเป็นเหตุให้อาคารเรียนสำเร็จล่าช้า เพราะเราต้องการแก้ปัญหาเรื่องเด็กไม่มีอาคารเรียนให้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ จึงตัดในใจรับอาสาทำให้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ได้สร้างขึ้นในบริเวณที่ของวัดซึ่งอยู่ติดกับโรงเรียนประจำอำเภอ ประชาชนท้องที่บริจาคร่วมอีกประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ บาท (ห้าแสนบาท) รวมเป็น ๒,๘๕๐,๐๐๐ บาท (สองล้านแปดแสนห้าหมื่นบาท) และได้สร้างเสร็จทันใช้ในปีการศึกษา ๒๕๑๕ จึงได้ผ่อนคลายความเดือดร้อนของประชาชนลงได้ในเรื่องสถานที่เรียนและในด้านเศรษฐกิจ

ต่อมาปัญหาก็เกิดติดตามขึ้นมาอีก คือเด็กเรียนจบมัธยมต้นแล้ว จะหาที่เรียนต่อไม่ได้แม้ทางโรงเรียนประจำอำเภอจะเกิดมัธยมปลายขึ้น ก็ไม่สมดุลกับนักเรียนที่จบมัธยมต้นผู้ปกครองนักเรียนต้องเสียเงินแป๊ะเจี๊ยะค่าเล่าเรียนแพงๆ ให้ลูกเข้าเรียนในโรงเรียนที่ใกล้บ้านและนักเรียนก็หลั่งไหลเข้าสู่เมืองหลวงมาแออัดยัดเยียดกันอยู่ที่เมืองหลวง บางคนก็มาสร้างปัญหาความวุ่นวายขึ้นในเมืองหลวง และผู้ปกครองก็ต้องจ่ายเงินมากเป็นพิเศษ จึงได้คิดป้องกันแก้ไขปัญหาเด็กไม่ให้เข้ามาแออัดในเมืองหลวงและเพื่อป้องกันเศรษฐกิจของประชาชนด้วย จึงได้คิดจัดการตั้งโรงเรียนพาณิชย์และช่างกลขึ้นที่วัดบ้านโป่ง เพื่อให้เด็กที่จบมัธยมต้นได้มีที่เรียนโดยไม่ต้องเข้าไปเรียนในเมืองหลวง เป็นการประหยัดเศรษฐกิจของผู้ปกครอง โดยยกอาคารเรียนของโรงเรียนสามัคคีฯให้ ๑ หลัง เพราะเด็กที่เรียนประถมแล้วเข้าเรียนต่อมัธยมต้นก็พอมีที่เรียนพอแล้วไม่ต้องเดือดร้อน ได้จัดตั้งโรงเรียนพาณิชย์-ช่างกลขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ทางวัดจะขอเป็นเจ้าของเอง แต่ทางกระทรวงไม่อนุญาต คล้ายๆ กับว่าจะไม่เชื่อมือพระ ถ้าวัดจะมีบทบาทจัดการศึกษาบ้างก็ไม่สนับสนุน จึงจำเป็นต้องเอาศิษย์ผู้หนึ่งเข้ามาเป็นเจ้าของขออนุญาต จึงได้รับอนุญาตให้ตั้งโรงเรียนได้

เมื่อเปิดได้ ๑ ปี นักเรียนก็พากันเข้ามาสมัครเรียนเต็มไปหมด ปัญหาความเดือดร้อนก็เกิดขึ้นอีก จึงจำเป็นต้องสร้างอาคารเรียนขึ้นอีก ๑ หลัง เป็น

ตัวตึก ๔ ชั้น ยาว ๘๑ เมตร ๓๖ ห้องเรียน สิ้นค่าก่อสร้างไปประมาณ ๕,๖๐๐,๐๐๐ บาท (ห้าล้านหกแสนบาท) ใช้งบประมาณของประชาชนท้องถิ่น ได้ดำเนินการก่อสร้างปีเดียวสำเร็จ ต่อมาประชาชนก็ตื่นตัวในการศึกษามากยิ่งขึ้นทุกทีๆ แม้ว่าทางกระทรวงศึกษาธิการจะตั้งงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนให้โรงเรียนประจำอำเภออีก ๒ หลังก็จริง แต่ก็ไม่พอที่จะรับนักเรียนได้ ปัญหาความเดือดร้อนก็เกิดขึ้นอีก จึงจำเป็นต้องแก้ปัญหาโดยรีบด่วนคือ

พ.ศ. ๒๕๒๒ สร้างอาคารเรียนถาวรเป็นตัวตึก ๓ ชั้น ๑๒ ห้องเรียนขึ้น ๑ หลัง ราคาค่าก่อสร้างตามท้องตลาด ๑,๘๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านแปดแสนบาท) แต่สร้างด้วยราคาเงินเพียง ๙๐๐,๐๐๐ บาท (เก้าแสนบาท) ใช้งบของประชาชนท้องที่และประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่ง โดยเสียสละเวลามาช่วยทำทั้งกลางวันและกลางคืน เป็นการประหยัดเศรษฐกิจของประชาชน

พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้สร้างอาคารเรียนถาวรขึ้นอีก ๑ หลัง เป็นตัวตึก ๒ ชั้น ๑๐ ห้องเรียน ราคา ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท (สองล้านบาท) แต่ใช้เงินสร้างเพียง ๙๐๐,๐๐๐ บาทเศษ (เก้าแสนบาทเศษ) ใช้งบของประชาชนประจำท้องที่และประชาชนให้ความร่วมมือเสียสละเวลามาช่วยทำทั้งกลางวันและกลางคืน เป็นการประหยัดเศรษฐกิจของประชาชน คิดแล้วไม่น่าจะเป็นไปได้ แต่ก็เป็นไปได้ เพราะวัสดุก่อสร้างบางอย่างประชาชนบริจาคให้ฟรี บางอย่างก็ซื้อครึ่งขอครึ่ง บางอย่างก็ซื้อได้ราคาถูกกว่าท้องตลาดมากและประชาชนก็มาช่วยทำด้วย นี่เป็นผลงานที่เราได้พยายามสร้างจิตใจของประชาชนให้เจริญ และได้เปิดรับนักเรียนตั้งแต่ก่อนเกณฑ์ถึงมัธยมต้น ในขณะนั้นมีนักเรียน ๑,๒๑๒ คน และรับจำกัดมาหลายปีแล้ว เพราะไม่มีห้องเรียน

ปี **พ.ศ. ๒๕๐๔** ได้จัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น มีนักเรียนมาสมัครเรียนในปีหนึ่งๆ ถึง ๒๐๐ กว่าคน ทุกๆ ปี และได้ทำการสอนให้ความรู้จนสอบธรรมสนามหลวงได้และสุภาพเรียบร้อย ผลเป็นที่พึงพอใจมาก

ปี **พ.ศ. ๒๕๑๗** ได้เริ่มจัดการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนขึ้น คือรับนักเรียนตั้งแต่อายุ ๑๐ ขวบ ถึง ๑๘ ปีเข้ามาบรรพชา จำนวน ๑๐๐ กว่าองค์ ให้การศึกษาอบรมเป็นอย่างดี มีกำหนด ๑ เดือน แม้ว่าจะลำบากเหน็ดเหนื่อย สิ้นเปลืองมาก แต่ก็ได้ผลคุ้มค่า ความที่ได้เสียสละ ลำบากตรากตรำ เหน็ดเหนื่อย ทุ่มเททุกอย่างในการจัดการศึกษาในทางโลกและทางธรรม จุดประสงค์ในห้วงลึกแห่งหัวใจ ก็เพื่อ

ป้องกันภัยอันจะเกิดขึ้นแก่ประเทศชาติและพระพุทธศาสนาในอนาคตที่มาในรูปแบบการศึกษา ตัวเรานิดเดียวเท่านี้แต่ก็ป้องกันเหนี่ยวรั้งไว้ได้นิดเดียว นับว่าเป็นที่พอใจของเราแล้ว ทุกคนต้องช่วยกันจะถือว่าธุระไม่ใช่นั้นไม่ได้ ต้องช่วยกันทุกกรณีทุกวิถีทาง ได้แก้ปัญหาเรื่องเด็กไม่มีสถานที่ศึกษาในอำเภอบ้านโป่งตกไปและป้องกันไม่ให้เด็กเข้ามาแออัดในเมืองหลวงให้เบาบางลงได้ส่วนหนึ่ง ทั้งเป็นการประหยัดเศรษฐกิจของผู้ปกครองด้วย จึงเป็นที่น่าภาคภูมิใจ ถ้าทุกอำเภอทั่วราชอาณาจักรได้ช่วยกันแบบนี้แล้วความแข็งแกร่งของประเทศชาติ พุทธศาสนาก็จักมีความมั่นคงถาวรและเจริญก้าวหน้าไปเรื่อยๆ โดยไม่มีหยุดยั้ง

โครงการแผนการการพยาบาล

พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้ชักชวนเจ้าอาวาสทุกวัดในอำเภอบ้านโป่ง ให้ร่วมกันบริจาคปัจจัยสมทบทุนสร้างตึกสงฆ์อาพาธที่โรงพยาบาลบ้านโป่ง ได้ปัจจัยทั้งสิ้น ๓๒๒,๐๙๗ บาท (สามแสนสองหมื่นสองพันเก้าสิบเจ็ดบาท) และได้ชักชวนเจ้าอาวาสทุกวัดในบ้านโป่ง และเจ้าอาวาสในอำเภอใกล้เคียงตลอดถึงข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนร่วมกันจัดผ้าป่าสามัคคี นำไปทอด ณ ตึกสงฆ์อาพาธที่โรงพยาบาลบ้านโป่งเพื่อจัดตั้งเป็นมูลนิธิบำรุงโรงพยาบาล และสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรผู้อาพาธที่ไปรับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลบ้านโป่ง เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นต้นมาทุกปี ได้เงินถัวเฉลี่ยปีละ ๑๖๐,๐๐๐ บาทเศษ (หนึ่งแสนหกหมื่นบาทเศษ) และถ้าปีใดทางโรงพยาบาลขาดโลหิตแล้ว ก็ได้แนะนำให้พระภิกษุสามเณรบริจาคโลหิตให้เป็นทานเพื่อช่วยชีวิตของประชาชนและเมื่อถึงคราวเทศกาล ได้ให้ศิษย์นำขนมผลไม้ไปแจกให้คนป่วยที่โรงพยาบาล ในด้านพยาบาลนี้ เราช่วยได้น้อยมากทีเดียวทำเพื่อให้ประชาชนเห็นว่าพระก็ยังมีจิตเมตตาสงสารประชาชนผู้เจ็บป่วยเท่านั้นทำไปตามความสามารถ แต่ก็ยังดีกว่าที่ไม่เหลียวแลประชาชนเสียเลย

โครงการแผนการสังคมสงเคราะห์

ในอำเภอบ้านโป่ง มีตำบลเขาขลุง ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอบ้านโป่งเป็นตำบลที่สุดเขตของบ้านโป่งติดกับอำเภอท่ามะกา ท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ในตำบลเขาขลุงนี้เป็นตำบลที่แห้งแล้งมาก ประชาชนยากจนมาก ตำบลนี้มี ๑๑ หมู่บ้านประชากรในตำบลนี้ก็มากพอสมควร เป็นตำบลที่ประชาชนยากจนมากที่สุดในอำเภอบ้านโป่ง และตำบลเขาขลุงนี้มีวัดคาทอลิคอยู่ด้วย

ฉะนั้น จึงต้องเอาใจใส่ต่อประชาชนในตำบลนี้มากเป็นพิเศษ ได้จัดหาเครื่องอุปกรณ์การศึกษาเครื่องอุปโภคบริโภคไปแจกจ่ายให้ประชาชนผู้ยากจนทุกปีโดยติดต่อประสานงานกับเจ้าคณะตำบลเขาขลุง วัดไผ่สามเกาะ และเจ้าอาวาสวัดสัมมาราม ซึ่งเป็นวัดที่ตั้งอยู่ศูนย์กลางแห่งความยากจนของประชาชนให้ออกสำรวจครอบครัวทุกครอบครัวในตำบลเขาขลุง ปรากฏว่าพบครอบครัวที่ยากจนจริงๆ ถึง ๗๐๐ กว่าครอบครัวซึ่งกำลังรอเมตตาจากพระเจ้าเบื้องบนอยู่ทั้งนั้น โชคดีที่สุดที่เราเข้าไปช่วยไว้ได้อย่างทันท่วงที ในเมื่อได้รับรายงานจากเจ้าคณะตำบลเขาขลุงและเจ้าอาวาสวัดสัมมารามแล้ว จึงรีบดำเนินการโดยรีบด่วน คือได้ติดต่อกับชาวตลาดบ้านโป่งขอเครื่องอุปโภคบริโภคและจากประชาชนผู้อยู่รอบๆ วัดบ้านโป่ง และได้ติดต่อกับประธานหน่วยอ.ป.ต.วัดอ้ออีเขียว ตำบลกรับใหญ่ ประธานหน่วยอ.ป.ต.วัดหนองปลาหมอ ตำบลหนองปลาหมอ ประธานหน่วยอ.ป.ต.วัดบ้านฆ้องน้อย ตำบลท่าผา ประธานหน่วยอ.ป.ต.วัดม่วง ตำบลบ้านม่วง ให้ช่วยหาเครื่องอุปโภคบริโภคไปบรรเทาทุกข์ของประชาชนผู้ยากจนในเขาขลุง และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งทันต่อเหตุการณ์ แล้วกำหนดวันแรกโดยใช้วัดไผ่สามเกาะ วัดเจ้าคณะตำบลซึ่งตำบลเขาขลุง เป็นสถานที่แจกเครื่องอุปโภคบริโภค โดยเรียกชื่อหัวหน้าครอบครัวมารับของ ครอบครัวใดมีคนมามากก็ให้มาก แจกให้โดยไม่เลือกว่าถือศาสนาใด ได้รับทั่วถึงกันทุกครอบครัว และได้กันมากพอแก่ความจำเป็น และบางอย่างก็ได้มากเกินแก่ความจำเป็น

เมื่อปี **พ.ศ. ๒๕๒๐** เป็นปีที่แห้งแล้งมากที่สุดฝนไม่ตก ประชาชนในตำบลเขาขลุง ๑๑ หมู่บ้าน และตำบลใกล้เคียงในเขตอำเภอท่ามะกา ท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรีก็ได้รับความเดือดร้อนเช่นกัน ไม่มีน้ำกินน้ำใช้ แม้สัตว์เลี้ยงก็อยู่ไม่ได้เจ้าของต้องอพยพไปเลี้ยงที่อื่นที่มีน้ำ คลองชลประทานก็ยังผ่านไม่ถึง น้ำในบ่อตามหมู่บ้านและที่วัดสัมมารามก็แห้งแล้งมากเป็นการเดือดร้อนแสนสาหัสจริงๆ ท่านเจ้าอาวาสวัดสัมมารามได้รายงานถึงความเดือดร้อนของประชาชนให้ทราบ จึงได้รีบติดต่อขอน้ำประปาบ้านโป่งและน้ำที่ อ.ส.ร.บ้านโป่ง แล้วได้รับความอุปถัมภ์เป็นอย่างดียิ่ง แล้วให้เจ้าอาวาสวัดสัมมารามไปติดต่อขอรถบรรทุกน้ำจากโรงงานน้ำตาลบ้าง จากชลประทานท่าม่วงบ้าง จากหน่วยราชการต่างๆ ในจังหวัดราชบุรีบ้าง บรรทุกน้ำไปแจกให้ประชาชนในตำบลเขาขลุงและประชาชน ในเขตอำเภอท่ามะกา ท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรีอย่างน้อยวันละ ๕ คันทุกวัน จึงจะบรรเทาความเดือดร้อนของ

ประชาชนไปวันหนึ่งๆ ได้ให้รถบรรทุกไปแจกตามหมู่บ้าน โดยเจ้าอาวาสวัดสัมมาราม เป็นผู้นำพาไป และบางครอบครัวมีโอ่งใส่น้ำเพียง ๑ - ๒ ใบเท่านั้น เพราะความยากจน ต้องใช้กระป๋องและภาชนอื่นๆ ใส่น้ำกินไปวันหนึ่งๆ เท่านั้น ตื่นนอนเช้าการงานไม่ต้องทำ มัวแต่สาละวนนำภาชนะไปรอรับน้ำ จึงได้รีบติดต่อขอแท็งก์น้ำจากวัดต่างๆ ในเขตอำเภอบ้านโป่ง ที่ท่านไม่มีความจำเป็นต้องใช้แล้ว ได้แท็งก์น้ำ ๓๐ ใบ นำไปตั้งตามจุดต่างๆ ตามหมู่บ้าน แล้วให้รถบรรทุกน้ำไปใส่แท็งก์เก็บไว้เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน รู้สึกว่าวุ่นวายพอสมควร ทางฝ่ายบ้านเมืองก็ช่วยไม่ได้เพราะความเดือดร้อนเกิดขึ้นหลายแห่ง จึงปล่อยให้เราช่วยแต่ผู้เดียว เพราะที่อื่นไม่มีใครช่วยจึงจำเป็นต้องไปช่วย ได้จัดการส่งน้ำไปบรรเทาทุกข์ของประชาชนตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงปลายเดือนมิถุนายน ฝนจึงเริ่มตกลงมาประปราย เราต้องจ่ายค่าน้ำมันรถบรรทุกน้ำ ค่ารถบรรทุกแท็งก์น้ำ ค่ารถติดต่องานและค่าอาหารกลางวันคนขับรถไป ๒๖,๐๐๐ บาทเศษ (สองหมื่นหกพันบาทเศษ)

ปี **พ.ศ. ๒๕๒๑** ฝนเกิดแล้งขึ้นอีก ประชาชนเดือดร้อนเหมือนปี พ.ศ. ๒๕๒๐ จึงต้องจัดการส่งน้ำไปบรรเทาทุกข์แก่ประชาชนเหมือนปีที่ได้แล้วปีนี้ได้จ่ายค่าน้ำมันรถบรรทุกน้ำและค่าอาหารคนขับรถไป ๑๕,๐๐๐บาทเศษ (หนึ่งหมื่นห้าพันบาทเศษ)

ในปี **พ.ศ. ๒๕๒๒** เกิดฝนแล้งอีกโดยฝนแล้งติดต่อกันมาถึง ๓ ปี จึงคิดได้ว่าการที่เราจะช่วยประชาชนในลักษณะนี้แล้วเป็นการลำบากมาก เหน็ดเหนื่อยมากและสิ้นเปลืองมากและก็จักไม่มีที่สิ้นสุดด้วยจึงวางโครงการ ให้เจ้าอาวาสวัดสัมมารามเชิญชวนประชาชนขุดสระเพื่อขังน้ำฝนไว้ใช้ในฤดูแล้งและขุดสำเร็จ ๒ สระ ขังน้ำฝนไว้พอใช้ตลอดปี แก้ปัญหาเรื่องประชาชนขาดแคลนน้ำหมดไป ขอชมเชยยกย่องพระครูปัญญาวิภูษิต วัดไผ่สามเกาะ เจ้าคณะตำบลเขาขลุง กับพระครูไพศาลพัฒนโกศล เจ้าอาวาสวัดสัมมารามเป็นนักสังคมสังเคราะห์ชั้นเยี่ยมเข้าถึงประชาชนทั้งครอบครัว เดี๋ยวนี้ประชาชนลืมหูลืมตามีความกินดีอยู่ดีขึ้นเป็นลำดับๆแล้ว เพราะอาศัยบารมีของท่านทั้ง ๒ นี้

อนึ่ง พ.ศ. เท่าไรจำไม่ได้ อำเภอจอมบึง กิ่งสวนผึ้ง (เดี๋ยวนี้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอสวนผึ้งแล้ว) จังหวัดราชบุรี เป็นอำเภอกันดารมากประชาชนยากจนมาก ลูกศิษย์ไปเป็นครูอยู่ถิ่นนั้น หลายคนได้มาขอความอุปถัมภ์พร้อมกับเล่าถึงความยากจนของประชาชนถิ่นนั้นให้ฟังว่า บางคนพี่กับน้องใส่เสื้อตัวเดียวกันมาโรงเรียนผลัดกันใส่มาคนละวัน บางคนก็จนกระทั่งไม่มีเงินมาซื้อสมุดดินสอให้ลูกเรียน

เด็กบางคนเป็นไข้จับสั่นหนาวออกมานั่งตากแดด ยาที่โรงเรียนก็ไม่มี จึงพาไปส่งบ้าน รุ่งขึ้นทราบว่าเด็กคนนั้นเสียชีวิตเสียแล้ว เมื่อทราบแล้วจึงได้รีบจัดสมุดดินสอและเสื้อผ้าได้เท่าที่ควรส่งไปให้ก่อน ในต้นปีการศึกษาปลายปีการศึกษาได้จัดสมุดดินสอ ยารักษาโรค ตลอดถึงเครื่องอุปโภคบริโภคนำไปให้อีกเป็นจำนวนมาก และแจกจ่ายให้อีกหลายโรงเรียนแถวโป่งกระทิงล่าง โป่งกระทิงบน และนำไปแจกจ่ายให้อีกทุกๆ ปีมีหลายโรงเรียน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้นำสมุดดินสอ ยารักษาโรค เครื่องอุปโภคบริโภค ไปแจกให้โรงเรียน ๑๔ โรงเรียน โดยใช้โรงเรียนลำพระ อำเภอสวนผึ้งเป็นศูนย์กลาง ให้ครูใหญ่โรงเรียนต่างๆ ๑๔ โรงเรียนมารับของไปแจกให้กับเด็กๆ และผู้ปกครองโดยมอบให้ไปโรงเรียนละ ๑ คันรถ อำเภอนี้อยู่ห่างไกลกันมาก ทั้งประชาชนผู้ยากจนก็มีมาเพราะอยู่ในป่าดงเทือกเขาลำเนาไพร เราจึงไม่สามารถช่วยเหลือให้ทั่วถึงได้ ถ้าทุกอำเภอทั่วราชอาณาจักรได้พร้อมใจกันสงเคราะห์ประชาชนในรูปแบบนี้แล้ว ภัยของประเทศชาติพระพุทธศาสนาจักไม่มี สถาบันทั้ง ๓ ของเราก็จักมั่นคงถาวรและเจริญก้าวหน้าไปเรื่อยๆ

ฉะนั้น เราต้องช่วยกัน จะนิ่งดูดายอยู่ไม่ได้ จะถือว่าธุระไม่ใช่ไม่ได้ ชีวิตความเป็นอยู่ของพระขึ้นอยู่กับประชาชน ต้องทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน เป็นที่พึ่งของประชาชนได้ ในเมื่อประชาชนมองเห็นพระพุทธศาสนาว่ามีประโยชน์แก่เขาแล้ว เขาก็จักหันหน้าเข้ามารักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของเขาเอง นี่แหละเป็นความอยู่รอดของประเทศชาติและพระพุทธศาสนา ถ้าประชาชนมองประโยชน์ในพระพุทธศาสนาไม่เห็นเป็นที่พึ่งของเขาได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ พระพุทธศาสนาจะอยู่ได้หรือ เมื่อพระพุทธศาสนาอยู่ไม่ได้ ประเทศชาติของเราก็อยู่ไม่ได้เช่นเดียวกัน

ฉะนั้น เราต้องบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคมทุกวิถีทาง ต้องคอยสอดส่องดูแลความทุกข์สุขความเป็นอยู่ของประชาชนให้มาก จะนั่งรอรับประโยชน์จากประชาชนฝ่ายเดียวนั้นไม่ได้ ต้องให้เขาบ้างในด้านวัตถุและสติปัญญา จงยึดประชาชนไว้ให้อยู่ อย่าให้มีช่องว่างในระหว่างประชาชนกับพระ เพื่อความอยู่รอดของประเทศชาติ พระพุทธศาสนา เพื่อความวัฒนาถาวรของประเทศชาติและพระพุทธศาสนา

นโยบายการปกครอง

นักปกครองจะต้องโง่เป็น ถ้าใครยังโง่ไม่เป็น คนนั้นจะเป็นนักปกครองที่ดีไม่ได้

วิธีทำโง่

ตาไม่บอด แต่บางครั้งก็ต้องทำเป็นคนตาบอดเสียบ้าง หูไม่หนวก แต่บางครั้งก็ต้องทำเป็นคนหูหนวกเสียบ้าง ปากไม่ใบ้ แต่บางครั้งก็ต้องทำเป็นคนปากใบ้เสียบ้าง ทั้งๆ ที่ รู้อยู่แก่ใจ แต่บางครั้งบางกรณีก็ต้องทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้เสียบ้าง

นักปกครองถ้าทำเป็นคนตาดี หูดี ฝีปากดี อวดรู้ดี การปกครองจะไม่สงบ การปกครองต้องใช้หลักวิชา จะใช้หลักวิทยาไม่ได้ เพราะหลักวิทยามีสูตรตายตัวแน่นอนลงไป เช่น เอา ๒ กับ ๒ บวกกันต้องเป็น ๔ จะเอาใครมาบวชก็ตามต้องเป็น ๔ ถ้าใครบวกไม่ได้ ๔ ถือว่าผิดสูตร แม้วิทยาศาสตร์ก็มีสูตรที่แน่นอน ถ้าใครทำผิดสูตรถือว่าผิดใช้ไม่ได้ ฉะนั้น การปกครองนั้นจะถือหลักวิทยาเป็นเครื่องมือการปกครองไม่ได้ ต้องใส่หลักวิชาที่เรียกว่าวิชาการปกครอง คือการปกครองนั้นจะต้องมีการยืดหยุ่น ผ่อนหนัก ผ่อนเบา ผ่อนสั้น ผ่อนยาวในบางกรณี แต่บางครั้งถึงคราวเด็ดขาดก็ต้องเด็ดขาด ถ้าไม่เด็ดขาดเสีย บางครั้งยังไม่ถึงคราวเด็ดขาด แต่ถ้าเราเด็ดขาดเข้า ก็เสียได้อีกเหมือนกัน บางครั้งก็ต้องรอกาลเวลาเป็นผู้ชี้ขาดสั่งการ ฉะนั้นการปกครองจะต้องใช้หลักวิชา และต้องรู้จักเหตุรู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล ตามหลักของนักปราชญ์ (สัปปุริสธรรม ๗) ตัวเราคนเดียวจะเอาคนหมู่มากส่วนใหญ่มาเข้ากับตัวเราให้ได้ทั้งหมดจะได้ไหม คนหมู่มากย่อมต่างจิตต่างใจกัน จะให้คนทั้งหมดมาเข้ากับตัวเราจะเป็นไปได้ไหม เป็นได้ขึ้นอยู่ที่ตัวของเรา ถ้าเราปรับปรุงตัวของเราให้เข้ากับคนหมู่มากได้ทุกคนแล้ว คนหมู่มากทุกคนนั้นแหละจะเข้ามาเป็นคนของเรา ขึ้นอยู่กับการปรับปรุงตัวของเรา ฉะนั้น เราต้องปรับปรุงตัวของเราให้เข้ากับคนได้ทุกชั้นทุกเพศทุกวัย คนทุกชั้นทุกเพศทุกวัยก็จะเป็นคนของเราทั้งหมด

การเป็นเจ้าอาวาส เจ้าคณะ

ตำแหน่งเจ้าอาวาสถือว่าเป็นตำแหน่งสำคัญที่สุด เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้กำความเสื่อมความเจริญของพระพุทธศาสนาไว้ วัดวาอารามต่างๆ จะเสื่อมหรือเจริญขึ้นอยู่ที่เจ้าอาวาส เจ้าอาวาสเป็นผู้รับผิดชอบ เจ้าอาวาสจึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **“สมภาร”** หมายความว่า เป็นผู้แบกภาระต่างๆ ไว้บนบ่า มีคำพังเพยกล่าวว่า ทุกข์หญิงมีท้อง ทุกข์คนล่องแพ ทุกข์สมภารเจ้าวัด ทุกข์มหากษัตริย์ ๔ อย่างนี้ทุกข์มากเท่ากัน แต่ถ้าใครไม่เคยมีท้อง ไม่เคยล่องแพ ไม่เคยเป็นสมภาร ไม่เคยเป็นมหากษัตริย์ ก็ไม่รู้ว่าทุกข์อย่างไร เพราะสมภารต้องการแบกภาระใหญ่ๆ ไว้บนบ่าอยู่ ๔ อย่าง คือ

๑. แบกภาระการปกครอง ต้องรับผิดชอบทุกอย่าง

๒. ภาระการศึกษา

๓. ภาระการเผยแผ่ พัฒนา

๔. ภาระการสาธารณูปการ คือ การก่อสร้าง ซ่อมแซม บูรณปฏิสังขรณ์

๔ อย่างนี้รวมอยู่ที่สมภาร คือเจ้าอาวาสแต่ผู้เดียว เจ้าอาวาสจะต้องรับทั้งผิดและชอบ เสียก็โทษเจ้าอาวาส ดีก็ชมเจ้าอาวาส นับว่าหนักมาทีเดียว และต้องคอยเอาใจใส่ดูแลความเป็นอยู่ความทุกข์ความสุขของพระภิกษุสามเณรภายในวัด ตลอดถึงศิษย์วัดด้วย

ฉะนั้น เจ้าอาวาสจะต้องปรับปรุงตัวให้เข้ากับพระภิกษุสามเณรในวัดให้ได้เสียก่อน บุคคลภายในวัดจะเป็นกระบอกเสียงโฆษณาให้เป็นอย่างดี แล้วปรับปรุงตัวให้เข้ากับประชาชนที่ขึ้นอยู่กับวัดรอบๆ วัดให้ได้ เมื่อพระภิกษุสามเณรและประชาชนรอบๆ วัด มีศรัทธาเลื่อมใสในตัวเจ้าอาวาสแล้ว การปกครองก็ง่าย จะทำอะไรก็ง่าย สำเร็จได้โดยง่ายของใหญ่ก็กลายเป็นของเล็ก เรื่องใหญ่ก็กลับกลายเป็นเรื่องเล็ก ของยากก็กลายเป็นของง่าย คือจะได้รับความร่วมมือทุกกรณี ความเจริญใดๆ ที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ถ้าเราไม่สามารถปรับปรุงตัวให้เข้ากับพระภิกษุสามเณรภายในวัดและประชาชนรอบๆ วัดได้แล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างมันยากไปเสียทั้งนั้น วิธีการปรับปรุงตัวนั้น มันเป็นเทคนิคของคนแต่ละคน จะอธิบายให้เข้าใจนั้นยากอยู่

การพัฒนา

วัดบ้านโป่งนี้ ได้รับยกเป็นวัดพัฒนา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ แต่เป็นการพัฒนาในระยะยาวนาน เป็นวัดพัฒนาแต่ยังไม่เป็นตัวอย่างเพราะต้องใช้เวลานาน

นับตั้งแต่ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะอำเภอแล้ว ได้วางโครงการพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองเป็นหลักฐานมั่นคงขึ้น โดยวิธีการเข้าไปคลุกคลีอยู่กับวัดนั้น และชักชวนเชิญชวนชาวตลาดบ้านโป่งผู้มีฐานะดีไปเป็นผู้อุปถัมภ์ และเอาชาวบ้านผู้ขึ้นอยู่กับวัดนั้นเข้ามาผนึกกำลัง แล้วถือโอกาสอบรมจิตใจ พัฒนาคนหมู่บ้านนั้นไปด้วย เมื่อวัดนี้เจริญแล้วตั้งตัวได้แล้ว เพราะจิตใจของประชาชนดีขึ้นแล้ว จึงได้ย้ายไปพัฒนาวัดอื่นต่อไปโดยนัยนี้ ทุกๆ วัด จนครบ ๑๔ วัด ส่วนวัดนอกจากนี้เข้าไปพัฒนาเป็นบางสิ่งบางอย่างตามความจำเป็นและถ้าวัดใดจะมีงานประจำปีหรือจัดงานขึ้นครั้งคราวก็เข้าไปช่วยวางแผนผังการจัดงานให้เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม แม้ว่าเจ้าอาวาส

จะไม่นิมนต์ก็ตาม ถือว่าเป็นหน้าที่ และถือโอกาสพัฒนาคน ไปในตัว เพราะเราปรับปรุงตัวเข้ากับเขาได้ทั้งหมด ได้ทำดังนี้จนชาวรอบๆ วัดบ่นว่า มัวไปสร้างวัดให้เขาวัดของเราปล่อยทิ้งให้ทรุดโทรม แต่ก็เป็นจริงตามที่เขาบ่นว่า เราก็ต้องทนๆ ไปก่อนเพราะมาคิดว่าเป็นเจ้าคณะอำเภอแล้ว สร้างวัดของตัวก่อนแล้วปล่อยทิ้งวัดในปกครองทรุดโทรมอย่างนี้หาควรไม่ และเรามุ่งผลให้ทางปกครองด้วย นับว่าได้ผลตามที่คาดไว้ คือการปกครองได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น เมื่อได้พัฒนาวัดในเขตปกครองหมดแล้ว จึงหันกลับมาพัฒนาวัดของตัวเองบ้าง คือ วางผังสิ่งก่อสร้างใหม่ สร้างกุฏิขึ้น ๒ ชั้น ๑๐ หลัง ใช้งบของประชาชนท้องถิ่นทั้งนั้น รื้อของเก่าทิ้ง เพราะวัสดุสิ่งก่อสร้างเสื่อมคุณภาพ และต้องการได้สถานที่เป็นสนามเด็กนักเรียนด้วย

การพัฒนาวัดบ้านโป่ง ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย แต่สำเร็จมาแล้วหลายส่วน แต่ยังมีเหลืออีกบ้างต้องใช้เวลาต่อไป เวลานี้กำลังสร้างศาลาการเปรียญอยู่ กว้าง ๑๔ วา ยาว ๒๘ วา เป็นตัวตึก ๒ ชั้น เป็นศาลาอเนกประสงค์ เมื่อศาลาการเปรียญเสร็จแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างจะเป็นไปตามเป้าหมาย

วัดบ้านโป่ง เมื่อได้รับยกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างแล้ว ทางกรมการศาสนาได้นิมนต์ไปประชุมเรื่องการพัฒนาวัด ที่จังหวัดจันทบุรีเป็นครั้งแรก แล้วได้นำหลักการวิชาการ และประสบการณ์ต่างๆ มาแนะนำให้เจ้าอาวาสในเขตปกครองให้พัฒนาวัดกันบ้าง แต่ก็ไม่ได้ผล

ครั้งที่ ๒ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๓ กรมการศาสนาได้นิมนต์ไปประชุมเรื่องการพัฒนาวัดที่วัดไร่ขิง จ.นครปฐม แล้วพาไปชมวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาคร จึงได้มีประสบการณ์ได้พบเห็นสิ่งต่างๆ ของวัดนั้นๆ จึงมีความคิดขึ้นว่า ถ้าเราได้พาเจ้าอาวาสทุกวัดในเขตปกครองมาชมบ้าง ก็คงจะเกิดประโยชน์มิใช่น้อย เพื่อให้เจ้าอาวาสมีประสบการณ์บ้าง

ครั้งที่ ๓ นี้ ได้ผลดีมากยิ่งขึ้น เจ้าอาวาสมีประสบการณ์มากยิ่งขึ้น ได้พบเห็นสิ่งต่างๆ หลายแง่หลายมุมจากวัดพัฒนาตัวอย่างนั้นๆ แล้วนำเอาส่วนดีต่างๆ มาปรับปรุงวัดของตนๆ ให้เจริญตามแบบที่พบเห็นเช่น ความสะอาดในบริเวณวัด และมีการปลูกต้นไม้เป็นการใหญ่ พร้อมทั้งอนุรักษ์ต้นไม้เก่าไว้ และมิใช่ว่าจะพัฒนาวัดอย่างเดียวเท่านั้น บางวัดยังได้ชักชวนประชาชนให้พัฒนาหมู่บ้านขึ้นอีกด้วย โดยเจ้าอาวาสเป็นผู้นำ จนกระทั่งได้รับยกย่องจากทางราชการฝ่ายบ้านเมืองให้เป็น

หมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง โดยท่านเจ้าอาวาสเป็นผู้นำประชาชน และขณะนี้วัดต่างๆ กำลังเร่งรัดพัฒนาหมู่บ้านเป็นการใหญ่ควบคู่ไปกับการพัฒนาวัด ทั้งนี้ เพราะท่านได้พบเห็นแบบอย่างอันดีงามมาแล้วนั่นเอง นับว่าการพาพระสังฆาธิการไปชมวัดพัฒนาตัวอย่าง ก่อให้เกิดผลดีทั้งฝ่ายพุทธจักรและอาณาจักรเป็นอย่างมากและถ้าวัดใดบริเวณสะอาด ปลูกต้นไม้ได้มาก อำเภอก็มอบผ้าไตรให้เป็นรางวัล เพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้ทำความดี และได้ทำพิธีมอบผ้าไตรในวันประชุมสงฆ์ทั้งอำเภอ เพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้รับด้วย

ครั้งที่ ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้ติดต่อกับผู้อำนวยการกองพุทธศาสนสถาน ผู้อำนวยการกองได้แนะนำให้ไปชมวัดพัฒนาตัวอย่าง ๔ วัด คือ

๑. วัดเขาพระศรีสรรเพชญาราม อ. อู่ทอง จ. สุพรรณบุรี

๒. วัดป่าเลไลยก์ จ. สุพรรณบุรี

๓. วัดพยัคฆาราม จ. สุพรรณบุรี

๔. วัดดอนเจดีย์และอนุสาวรีย์ดอนเจดีย์ สุพรรณบุรี

ปีนี้ท่านเจ้าอาวาสได้พบเห็นสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ เพิ่มเติมขึ้นทุกๆ ปี จักเป็นบ่อเกิดแห่งความเจริญแห่งประเทศชาติและพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น และทุกปีที่ได้พาพระสังฆาธิการไปทัศนศึกษาวัดพัฒนาตัวอย่าง ไม่ว่าจะไปวัดใด ก็ได้รับการต้อนรับจากวัดนั้นๆ เป็นอย่างดียิ่ง ทั้งในด้านภัตตาหารและน้ำปานะ ท่านเจ้าอาวาสพากันชื่นชมอัธยาศัยไมตรีจิตของท่านเจ้าอาวาสพระภิกษุสามเณรในวัดนั้นๆ ตลอดถึงประชาชนผู้มาถวายการต้อนรับนี้เป็นข้อคิดและเป็นเครื่องแสดงออกให้เห็นชัดว่าวัดนั้นๆ ได้มีการพัฒนาจิตใจให้เจริญมาก่อนแล้ว ความเจริญในด้านวัตถุจึงเกิดตามขึ้น เรื่องนี้ก็ได้มาย้ำให้ท่านเจ้าอาวาสเข้าใจ ถึงความสำรวมความเป็นระเบียบเรียบร้อยตลอดถึงอัธยาศัยไมตรีจิตของพระภิกษุสามเณรในวัดพัฒนาตัวอย่างนั้นๆ

เหตุนี้เจ้าอาวาสในเขตอำเภอบ้านโป่ง จึงเร่งรัดพัฒนาวัดและหมู่บ้านเป็นการใหญ่ ผลดีเกิดขึ้นแก่ประเทศชาติและพระพุทธศาสนามากมายเหลือเกิน ได้รับผลประโยชน์คุ้มค่ากว่าที่เสียไป ทั้งนี้เพราะทางกรมศาสนา คือผู้อำนวยการกองพุทธศาสนสถาน เป็นผู้อำนวยความสะดวก ติดต่อประสานงานกับวัดพัฒนาตัวอย่างนั้นๆ จึงได้รับความสะดวกทุกประการโดยเฉพาะปีนี้ พระเดชพระคุณหลวงพ่อถิร วัดป่าเลไลย์ ได้จัดภัตตาหารเพลถวายอย่างอุดมสมบูรณ์ และยังแถมถวายปัจจัย

ให้ค่ารถอีก ๑,๐๐๐ บาทด้วย หลวงพ่อถิรนี้เป็นที่เคารพนับถือ สนิทสนมกันมานานแล้ว

ข้อเสนอแนะความคิดเห็น

วัดพัฒนาตัวอย่าง เป็นวัดที่ดีเจริญแล้วทั้งนั้น จึงได้ยกขึ้นเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง สำหรับวัดที่ยังไม่ได้ยกขึ้นเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างนั้น ควรจัดให้มีการประชุมกันขึ้นทุกๆ ปีๆ ละกี่ร้อยรูปก็ตาม สุดแต่งบประมาณ ทั้งนี้เพื่อให้วัดที่ยังไม่ได้รับยกเป็นวัดพัฒนาจักได้มีประสบการณ์บ้าง ที่แล้วๆ มาคล้ายๆ กับว่าวัดที่พัฒนาเจริญแล้วก็สนับสนุนส่งเสริมให้เจริญยิ่งๆ ขึ้นไป สำหรับวัดที่ยังด้อยพัฒนาก็ปล่อยให้ด้อยพัฒนาอยู่อย่างเดิม เมื่อเป็นอย่างนี้ความเจริญของของวัดก็เกิดขึ้นมาช้า ฉะนั้น วัดที่ยกขึ้นเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างก็ขอให้เพลาๆ ลงบ้าง ในเรื่องประชุมนำงบประมาณมาเร่งรัดพัฒนาวัดที่ยังด้อยการพัฒนาไม่ดีกว่าหรือ

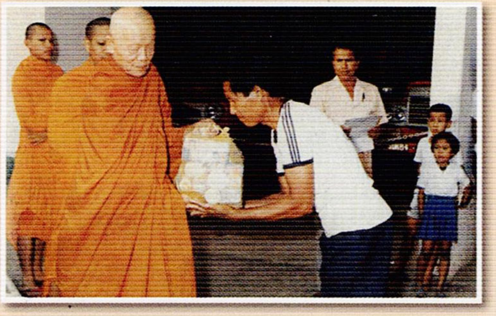
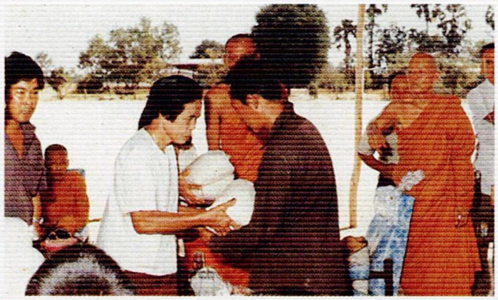
เรื่องนี้ขอให้ดูตัวอย่างวัดในอำเภอบ้านโป่งได้มีการพัฒนาตัวเองเข้าหลักเกณฑ์ ๓ วัด สาเหตุก็เพราะได้มีโอกาสไปเปิดหูเปิดตาชมวัดพัฒนาตัวอย่าง ฉะนั้น อำเภอบ้านโป่งน่าจะได้รับอนุญาตเป็นกรณีพิเศษ ยกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างขึ้นปีละ ๒ วัด เพราะอำเภอบ้านโป่งมีพิเศษกว่าอำเภออื่นๆ

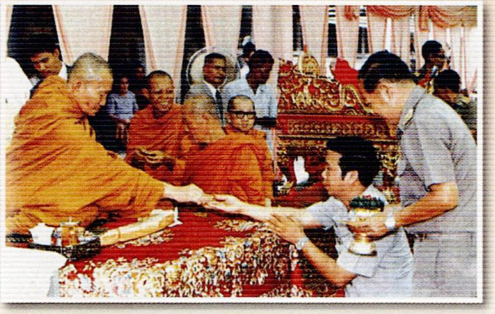
เรื่องพาพระสังฆาธิการไปทัศนศึกษาวัดพัฒนาตัวอย่าง ถ้าเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอทั่วราชอาณาจักร ได้เสียสละเพื่อส่วนรวมดำเนินตามนัยนี้แล้ว จะทำให้วัดทั่วราชอาณาจักรเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามน่ารื่นรมย์ เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว สมกับคำว่า “อาราม”

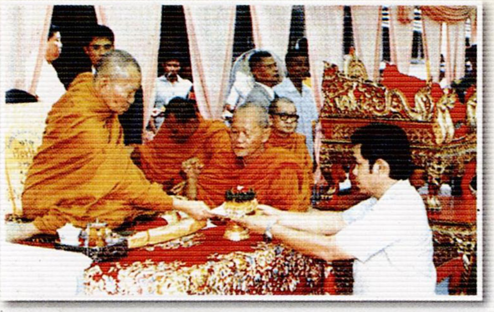
ฉะนั้น ถ้าเจ้าคณะอำเภอรูปใดประสงค์จะพาพระสังฆาธิการในเขตการปกครองของตนไปทัศนศึกษาวัดพัฒนาตัวอย่าง เพื่อให้พระสังฆาธิการมีประสบการณ์แล้ว ขอนิมนต์ไปติดต่อกับคุณประมุข พงษ์ศิวาภัย ผู้อำนวยการกองพระพุทธศาสนสถาน

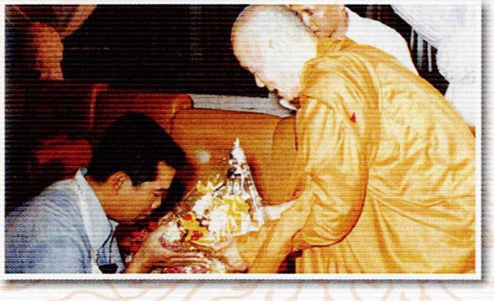
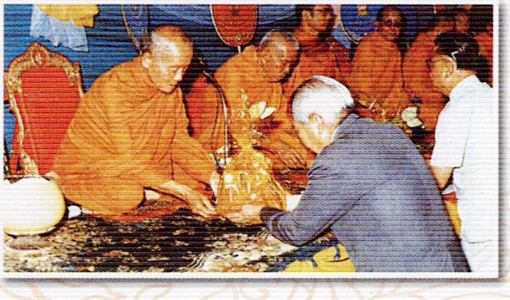
ปัจฉิมกาล

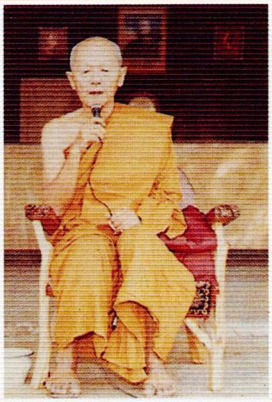
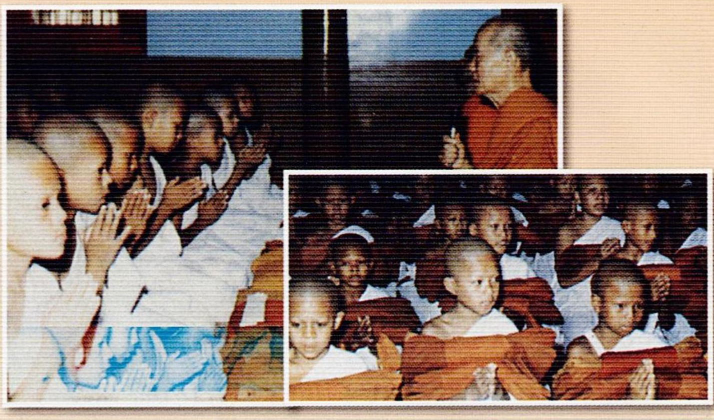
พระครูวิจิตรธรรมรสได้เข้ารับราชการปฏิบัติงานคณะสงฆ์ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๘ รวม ๔๑ พรรษา โดยท่านเกิด พ.ศ. ๒๔๕๕ มรณภาพ พ.ศ. ๒๕๒๘ สิริอายุ ๗๔ ปี

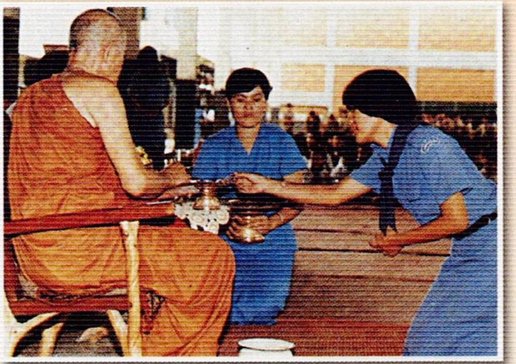











พระมหาเปรียญ ป.๑

โดย ตะวันฉาย

ตอน เข้าสู่วัยรุ่น

"แม่ แม่"

"ทำไม เออ เรียกอยู่ได้ลูกคนนี้ จะว่าอะไรก็ว่ามาซิ" ผู้เป็นแม่บ่นอย่างรำคาญ

"ฉันขอสตางค์สัก ๑๐ สตางค์ซิ..แม่"

"จะเอาไปทำไมรึ !"

"จะไปตลาดนครปฐมกับไอ้เหมือนมัน..นะ"

"จะไปซื้อเม็ดผักกาดมาปลูกสักหน่อย อากาศเริ่มหนาวแล้ว"

"จะปลูกไปทำไม จะกินจะอยู่ซักเท่าไร เห็นปลูกทีไรก็แจกชาวบ้านกินหมด"

"เถอะนะ..แม่ ๑๐ สตางค์เท่านั้นเอง"

"เอ้า ! เอาไป" แม่ปลดเข็มกลัดที่ร้อยสตางค์ ออกจากเข็มขัดเงินที่คาดเอว แล้วปลดเหรียญทองแดงอันละหนึ่งสตางค์ให้ฉัน ๑๐ อัน

ฉันยกมือไหว้ รับสตางค์แล้วรีบวิ่งไปที่หน้าบ้านซึ่งเจ้าเหมือนเพื่อนรักรออยู่แล้ว เราทั้งสองเดินไปตลาดนครปฐมซึ่งอยู่ห่างจากบ้านฉันประมาณ ๘ - ๙ กิโลเมตร กว่าจะได้กลับบ้าน พระอาทิตย์คล้อยต่ำลงมากแล้ว

รุ่งเช้า ฉันตื่นนอนแต่เช้า นำเม็ดผักกาดที่ซื้อไว้เมื่อวานนี้มาหว่านลงในแปลงที่ข้างบ้าน ซึ่งฉันได้เตรียมดินไว้เรียบร้อยแล้ว คลุมด้วยฟางข้าว รดน้ำจนชุ่ม ฉันรดน้ำแปลงผักกาดของฉันทุกเช้าเย็น เพียง ๕ - ๖ วัน เม็ดผักกาดก็แทงรากขาว เริ่มมีใบเล็กๆ โผล่ให้เห็น ฉันรู้สึกตื่นเต้นที่เห็นต้นผักกาดเล็กๆ โผล่พ้นฟางข้าวออกมา ฉันเฝ้ารดน้ำทุกๆ วัน คอยดูต้นผักกาดเจริญเติบโต มันโตเร็วจริงๆ เพียงไม่กี่วัน ต้นผักกาดของฉันเริ่มเป็นกอและใหญ่ขึ้นๆ ฉันภูมิใจ มีความสุขมากที่เห็นผลงานของฉันได้ผลดี เวลาผ่านไปเดือนเศษ ฉันก็มีผักกาดขาวกอโตๆ พร้อมที่จะปรุงเป็นอาหารรสวิเศษนานาชนิดได้แล้ว ฉันเก็บผักกาดขาว ต้นอวบอ่อนน่ารับประทานให้แม่ได้ผัด แกงส้ม ต้มจืด หรือต้มทำผักจิ้มน้ำพริก เกือบจะทุกวัน ผักกาดขาวที่กำลังงามยังมีอีกมาก ถ้าปล่อยไว้นานแมลงจะกินใบและแก่เกินไป ไม่น่ากิน ทำอย่างไรดีหนอ?

“อาน้อย..อาน้อย อยู่หรือเปล่า”

“ว่าไงรึ ?” ชายวัยกลางคนเดินออกมาหน้าบ้าน

“เอาผักกาดขาวมาให้..เอาไว้แกงกิน”

“เออ! ขอบใจนะ เอ็งไปเอามาจากไหนล่ะ”

“ฉันปลูกไว้ที่ข้างบ้าน ๒ แปลงจ๊ะ..อา มันงามดีจัง”

“เออ! เอ็งขยันอย่างนี้ทำไมไม่ปลูกไปขายล่ะ ขี้เกียจเดินก็ใส่หลังม้าไปก็ได้นี่”

“ไม่หรอกปลูกไว้แจกญาติ ปันกันกิน”

“ก็ดีเหมือนกัน เอ็งนี่เป็นคนขยันนะ มีน้ำใจ โอบอ้อมอารี ไม่เที่ยวเตร่ไปวันๆ หนึ่ง ต่อไปข้างหน้าเอ็งจะได้ดี”

“ขอบคุณจ๊ะ..อา”

<u>ตอน</u> ดีแตก

“ไอ้เหมือน ไอ้โทน ไอ้ยอด วันนี้ข้ากลับก่อนนะ เย็นๆ พวกเอ็งไปหาข้าที่ดงสะแกนายายเป้านะ”

“ดงสะแกไหนว่ะ” ไอ้โทนถามเพื่อน

“ก็คงที่เราไปเลี้ยงวัวไงล่ะ”

“ไปทำไมว่ะ” ไอ้ยอดถาม

“ไม่ต้องถามมากเรื่อง บอกให้ไปก็ไปซิ ข้ามีของดีจะให้พวกเอ็งดู ถ้าใครถามอย่าบอกล่ะ”

เย็นห้าโมงกว่าเห็นจะได้ วันนี้ลุงอ่ำปล่อยแขกเกี่ยวข้าวช้าเล็กน้อยเพราะต้องการเกี่ยวข้าวที่สุกให้เสร็จ เจ้าโทน เจ้ายอด เจ้าเหมือน เดินเลี่ยงสาวๆ ที่เกี่ยวข้าวด้วยกัน เสียงเพื่อนหญิงร้องถามว่า

“พี่ยอด..จะไปไหนกัน ไม่กลับบ้านรึ”

“จะไปหาบข้าวที่นาหนองรวมก่อน ปล่อยทิ้งไว้หลายวันแล้ว”

“เฮ้ย!..มาทางนี้ ทำไมมาช้าจัง เข้ามาในดงสะแกนี้ เดี๋ยวคนเห็น”

“ทำไมต้องหลบด้วยล่ะ”

“ไม่หลบได้อย่างไร เดี๋ยวคนเห็นไปบอกแม่ ข้าโดนตีตายเลยล่ะ พวกเอ็งไม่กลัวโดนตีหรือ”

วัตถุสิ่งหนึ่งใส่กระบอกไม้ไผ่ จุดไม้ขีดที่ใบไม้นั้นแล้วดูดควัน เสียงดังคล่อกๆ สี่สหายผลัดเปลี่ยนเวียนกันหัดลองของใหม่ จนค่ำ ความเมาได้ที่ ต่างก็หัวเราะบ้าง ร้องไห้บ้าง ไอ้เหมือนร้องไห้บอกว่า **"กูเวียนหัวๆ"** ฉันเดินไปที่หัวคันนา จะไปดึงซังข้าวเพื่อมาสุมไล่ยุงและแก้หนาว เห็นหัวคันนา แหม! มันสูงยาวยังกับเทือกเขายาวเหยียด จนต้องคลานไต่ขึ้นมาถึงยอดเขาแล้วไต่ลงอีกข้างหนึ่ง ไต่พลาดๆ หลายครั้ง ครั้งสุดท้ายไต่พลาดตกเขาม่อยกระรอกไปเลย ตื่นขึ้นมาอีกที แหงนหน้ามองดูดาวบนท้องฟ้า หมู่ดาวลูกไก่อยู่ตรงหัวพอดี นี่มันดึกเที่ยงคืนแล้วหรือนี่ ป่านนี้แม่บ่นแย่ เดี๋ยวแกถามจะตอบว่าอย่างไรดี โดนตีแน่ๆ คิดแล้วจึงปลุกสหายทั้งสามกลับบ้าน อาการเมายังค้างอยู่ เดินกันไม่ค่อยตรงทางนัก ไอ้เหมือนบ่นตลอดทางบอกว่า **"กูไม่เอาอีกแล้ว ของวิเศษนี่ เวียนหัวจะตาย"**

รุ่งเช้าไปนาออกแขกเกี่ยวข้าวบ้านพี่จำปี วันนี้สาวๆ มากกว่าทุกวันใจมันน่าจะคึกคัก แต่กลับไม่สนใจ มองหาเพื่อนเกลอ พอเราพบหน้ากันต่างก็ถามถึงเรื่องเมื่อคืนนี้ว่าเป็นอย่างไรกันบ้าง ทุกคนปลอดภัยดีไม่มีอะไรเกิดขึ้น เพราะกลับไปถึงบ้านทุกคนที่บ้านต่างก็หลับกันหมดแล้ว เช้าตื่นขึ้นก็รีบมาเอาแรงเกี่ยวข้าว ทำให้คนที่บ้านไม่มีเวลาซักถาม วันนี้เราเกี่ยวข้าวข้างกันเพื่อคุยถึงความลับเมื่อคืนนี้ ต่างคนต่างเล่าความรู้สึกเมื่อโดนฤทธิ์ของวิเศษนั้น การชวนครั้งที่สอง ไม่เกิดขึ้นอีกเพราะความลับของเราแตก อาโตที่เป็นผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวข้าวอยู่ข้างเรา คอยเงี่ยหูฟังพวกเราเราไม่ทันได้ระวังตัว อาผู้ใหญ่ปรามพวกเราว่าพวกเอ็งอย่าได้ริอีกเชียวนะไม่เช่นนั้นจะจับไปติดคุกให้หมด

การลองของใหม่เป็นเรื่องปกติของชายไทยวัยรุ่น เราโตเป็นหนุ่มพอที่จะปีนต้นตาลไหวแล้ว ไอ้โทนขึ้นต้นตาลได้เก่งมาก มันช่วยพ่อปีนตาลทุกวัน ความคิดที่จะเลียนแบบผู้ใหญ่ในหมู่บ้านคือสูบใบจาก ดื่มกะแช่ (น้ำตาลเมา) ดูไม่ใช่เรื่องแปลก และผู้ใหญ่ก็ไม่ว่าอีกด้วย พวกเราจึงทำกะแช่กินเอง สูบใบจากถึงมันจะมึนปนเมาก็เป็นสิ่งที่ลูกผู้ชายบ้านทุ่งเขาทำกัน การคิดปลูกผักกาดขาวเช่นสมัยเมื่อ ๒ - ๓ ปีที่แล้วไม่มีในสมองของฉันอีกเลย ตอนเย็นๆ หลังเลิกเกี่ยวข้าวเราจะรวมตัวกันที่ชายทุ่ง ดื่มกะแช่ สูบใบจาก พูดคุยกันตามประสาลูกผู้ชาย ราว ๒ - ๓ ทุ่มจึงจะกลับเข้าบ้าน สุมไฟไล่ยุงให้วัว อาบน้ำ กินข้าว แล้วเขานอนตามประสาชาวนา เหตุการณ์ดีแตกครั้งใหญ่เกิดขึ้นในตอนสายของวันหนึ่ง

“มาแล้วรึไอ้ตัวดี มานี่ มานี่”

เสียงแม่คำราม กึ่งเดินกึ่งวิ่ง มือถือไม้เรียวอันโตมาฉวยแขนฉันไว้แล้วกระหน่ำตีอย่างไม่ยั้งมือ แม่ตีไป พูดไป ร้องไห้ไป เสียงแม่สั่นเครือ น้ำตาแห่งความเสียใจไหลไม่ยอมหยุด แม่ไม่ยอมฟังเสียงฉันเลย ฉันร้องถามแม่ว่า

“แม่ตีฉันทำไม”

แม่ไม่ฟังฉันคงตีฉันต่อไป แม่รู้สึกเหนื่อยจึงหยุดตี และเช็ดน้ำตาทั้งๆ ที่มันก็ยังไหลอยู่ แม่พูดว่า

“เอ็งอยากจะเป็นนักเลงหรือไง จึงเที่ยวไปตีหัวเขานะ”

“ฉันไม่เคยไปตีหัวใคร ใครมาบอกแม่”

“ไอ้ทิดเขียวมันว่า เอ็งไปตีหัวลูกมันเมื่อคืนนี้ มันจะเอาเรื่อง แม่เสียใจจริงๆ ทำไมเอ็งถึงเป็นอย่างนี้”

แม่ยังคงร้องไห้ต่อไป ฉันกัดกรามแน่นแล้วค่อยๆ เลี่ยงห่างออกมาจากแม่เดินไปที่หลังบ้านนั่งพิงต้นมะม่วงป่า ฉันครุ่นคิดอยู่คนเดียวเงียบๆ “กูถูกใส่ร้าย กูต้องเอาคืน เมื่อคิดตัดสินใจอยู่สักพักฉันก็ไปเดินหาไม้จริง (ไม้เนื้อแข็ง) อันหนึ่งขนาดพอมือที่อยู่ข้างคอกวัว ฉันคิดในใจว่าต่อไปนี้ กูจะตีหัวคน คืนนี้หัวไอ้ทิดเขียวก่อนเพื่อนใครว่ากู กูจะตีไอ้คนนั้น” หลังกินข้าวแล้วพอให้เวลาพลบค่ำ ฉันเอาไม้ที่ฉันเตรียมไว้เดินลัดเลาะเข้าชายป่าและไปแอบซุ่มตรงทางที่ทิดเขียวจะต้องเดินทางเข้าบ้าน วันนั้นเป็นวันข้างแรมเดือนมืดสนิท ทิดเขียวเดินมาคนเดียวโดยไม่ระวังตัว ฉันกำไม้ไว้ในมือแน่น แล้วหวดลงไปบนหัวทิดเขียวหนึ่งที ชายร่างเตี้ยวัย ๓๕ ร้องโอยแล้วล้มลงส่วนฉันเดินลัดป่าเข้าบ้านเอาไม้ไว้ที่เดิมแล้วเดินเลี่ยงไปบ้านอาโตที่เป็นผู้ใหญ่บ้านซึ่งอยู่ห่างบ้านฉันไปไม่กี่หลังคาเรือน ฉันเห็นแสงตะเกียงที่อาจุดไว้เพื่อใช้เขียนหนังสือฉันล้างเท้าแล้วขึ้นบนบ้านอา บอกอาว่าจะมาช่วยเขียนหนังสือ ฉันมีความรู้พออ่านออกเขียนได้อยู่บ้าง ขณะที่ฉันเขียนหนังสือให้อาโต ฉันก็เล่าเรื่องที่แม่ตีฉันจนฉันไปตีหัวทิดเขียวให้อาฟัง ซึ่งทุกคนในบ้านเข้านอนกันหมดแล้ว คงมีฉันกับอาโตเท่านั้นที่คุยกันเบาๆ

สักครู่ มีเสียงคนมาเรียก *“อาผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เกิดเรื่องอีกแล้ว ไอ้ทิดเขียวถูกตีหัว”*

“รู้ตัวคนตีไหม”

“มันน่าจะเป็นไอ้.....” ชายผู้นั้นไม่กล่าวถึงคนตี แต่มองหน้าฉันแทน ฉันทำเป็นไม่รู้เรื่อง เขาถามฉันว่า

“เอ็งมาทำอะไรที่นี่”

ฉันตอบเขาไปว่า *“ฉันมาช่วยผู้ใหญ่เขียนหนังสือตั้งแต่เย็นแล้ว”* เสียงคุยกันเบาๆ ระหว่างผู้มาแจ้งความกับผู้ใหญ่บ้าน เสียงชายคนนั้นพูดว่า

“เห็นถ้าจะเป็นไอ้สักบ้านดงขี้เหล็กตีนะ”

“รึงั้นจะลองสืบๆ ดูนะ” อาผู้ใหญ่ปกป้องฉัน

ด้วยเหตุนี้กระมัง มันทำให้ฉันย่ามใจ ใครว่าฉันตีหัวใคร มันคนนั้นจะต้องถูกฉันตีหัว แต่ไม่มีใครโทษฉันกลับไปโทษคนอื่น ชีวิตฉันดำเนินมาตลอดวัยรุ่นที่ไม่มีดีเหลืออยู่เลย ดีมันแตกหมดแล้ว เหลือแต่ความเลว ฉันขอปืนลูกซองยาวของพ่อมาจากแม่ ฉันบอกแม่ว่าจะเอาไปยิงนกเป็ดน้ำที่มากินข้าวในนา แม่ให้ฉันมา ฉันเรียกปืนของพ่อว่า “อีแก้มบาก” เพราะที่ด้ามปืนมีรอยบากไว้ขณะนั้นฉันก็มีม้าคู่ใจตัวหนึ่งอาโตซื้อให้ฉันเวลาออกไปตรวจหมู่บ้านกับอา ซึ่งจะต้องดูแลความสุขความทุกข์ของลูกบ้าน ฉันมีส่วนภูมิใจที่ได้ช่วยดูแลหมู่บ้านของเราด้วย

ฉันตีหัวคนที่ทำตัวเป็นนักเลงหัวไม้ หรืออันธพาลที่ชอบหาเรื่อง เมาแล้วเอะอะโวยวาย คนแล้วคนเล่า เพียงไม่กี่คน กิตติศัพท์ของฉันก็ร่ำลือไปทั่ว ขนาดคนเมาเวลาเดินเข้ามาในหมู่บ้านของฉันไม่กล้าเอะอะโวยวาย เดินกันเงียบกริบ เพราะกลัวฉันจะตีหัวเอา เขาลือกันว่าฉันเป็น **“เสือ”** คำว่า **“เสือ”** ในสมัยนั้น หมายถึงคนดุพูดจริงทำจริง เป็นคนชอบความยุติธรรม มีเลือดนักสู้ ไม่กลัวใคร ไม่ใช่นักเลง จี้ปล้นทำร้ายใครๆ เหมือนปัจจุบันนี้นะ ทุกวันหลังจากกินอาหารค่ำแล้ว ฉันก็จะขี่ **“เจ้าดอกจันทน์”** ม้าตัวโปรดที่ท่าทางสง่างาม สีขาว มีจุดกระสีดำตลอดตัว ส่วนหัวและหางจะดำสนิท พร้อมสะพายปืนอีแก้มบาก และไม้คมแฝกสอดไว้ข้างบังเหียนด้วยออกตรวจหมู่บ้าน ตลอดถึงทุ่งนา โดยเฉพาะหน้าเกี่ยวข้าวขโมยชอบลักข้าวฟ่อนในนาแต่ทุ่งบ้านฉันไม่มีขโมยช่างดีจริงๆ นี่แหละความดีของฉันที่มันแตกแล้ว

ตอน เหตุจูงใจ

เพื่อนคู่หูทั้งสามคนของฉัน ที่กล่าวถึงตอนแรกๆ พระเหมือนได้บวชพระยังไม่สึก ไอ้โทนแต่งงานไปอยู่บ้านยางนครปฐม คงเหลือฉันกับไอ้ยอดที่ยังคบหากันอยู่ทุกวัน แต่เจ้ายอดก็มีคนรักอยู่ในใจ หญิงของเจ้ายอดเป็นคนสวย อยู่บ้านชายทุ่ง

สามพราน ฐานะทางบ้านดี มีชายมาพัวพันอยู่หลายคน ฉันกับเจ้ายอดมีฐานะค่อนข้างยากจน ฉันแอบมองดูเจ้ายอดเงียบเหงา แววตามีความกังวลเมื่อพูดถึงคนรัก วันหนึ่งเมื่อเราเอาแรงโกยข้าวเข้าฉางเสร็จแล้ว ไอ้ยอดชวนฉันไปอาบน้ำที่ลำกระโดงชายทุ่งห่างจากหมู่บ้านพอสมควร บอกว่ามีเรื่องจะปรึกษา

"ไอ้ยอดไหนเอ็งว่าจะมีเรื่องพูดด้วยไง ไม่เห็นว่ามาละ"

"ก็เรื่องดอกไม้ นั่นละ ได้ข่าวว่าคนบ้านทุ่งศีรษะทองจะเข้าขอ ข้ากลุ้มใจว่ะ ข้าคิดอยากจะฉุด ถ้าเข้าขอก็ไม่มีเงิน สู้เขาไม่ได้ เห็นว่าเรียกทองตั้งหีบ เงินสินสอดสี่พันบาท เรือนฝากระดานอีกหลัง ให้ตายเถิด ตายแล้วเกิดใหม่ก็หาไม่ได้ ข้าวก็เกวียนละ ๑๖ บาท ทำนาจนตาย ขายข้าวไม่พอเงินค่าสินสอดเลยว่ะ.."

"ฉุดก็ฉุดซิ ข้าจะช่วยเอ็ง"

"ข้าได้ข่าวว่าไอ้หนุ่มบ้านทุ่งศีรษะทอง มาบ้านดอกไม้ทุกคืนนะ"

"ก็ดีซิ เอาอย่างนี้ คืนนี้เราไปดักตีหัวไอ้หมอนั่น ให้มันเข็ด ในคืนต่อๆ ไป มันไม่กล้ามาเราก็เตรียมการฉุด เอ็งก็พาดอกไม้ขึ้นหลังม้าไปบ้านทุ่งสีกัน ที่ดอนเมือง ญาติเอ็งอยู่นั่นไม่ใช่หรือ"

"ก็ดีเหมือนกัน งั้น..คืนนี้ลงมือกันเลยนะ"

หลังจากพระสวดมนต์ทำวัตรเย็นจบแล้วได้สักพักใหญ่ ตะวันหลบแสงมืดมิด เป็นเวลาค่ำมืดแล้ว ฉันกินข้าว สุมไฟไล่ยุงให้วัว กว่าจะเสร็จก็คงหลายโมงอยู่ คืนนี้เหมือนทุกคืน แต่ฉันรีบร้อนออกจากบ้านเร็วกว่าทุกๆ วัน เสียงแม่ถามว่า

"ไอ้หนู จะไปไหนแต่หัวค่ำเชียว" แม่จะเรียกฉันว่า

"ไอ้หนู" ทุกครั้งถ้าแม่ไม่โกรธหรือโมโห

"จะไปบ้านอาโต วันนี้ต้องไปนานอก (หมายถึงนาที่อยู่ห่างไกลหมู่บ้านมาก เป็นนาลุ่มจะต้องใส่ข้าวหนักทำให้เกี่ยวได้ช้ากว่านาดอน) ทางโน้นยังเกี่ยวข้าวกันไม่เสร็จ บางเจ้ายังไม่ได้ขนข้าวฟ่อนเข้าลานเลย"

ฉันควบไอ้ดอกจันทน์พร้อมอุปกรณ์ครบมืออย่างเคย ลัดเลาะไปตามชายทุ่งตรงไปยังที่นัดหมาย

"เฮ้ย ไอ้ยอด มันยังไม่ดึกเราเลี่ยงไปกลางทุ่งกันดีกว่า เดี๋ยวใครมาเห็นเข้าจะไม่เหมาะ"

เรามองหน้ากันแล้ว ก็ควบม้าเยาะๆ วิ่งฝ่าความมืดออกไปกลางทุ่งนาห่างจากหมู่บ้านโขอยู่ วันนี้เป็นวันข้างแรมแก่ๆ เรารอจนดึกพอสมควร ทุกอย่างเงียบกริบ มองเข้าไปทางหมู่บ้านแสงตะเกียงไม่มีลอดมาให้เห็นแม้แต่ดวงเดียว ท้องฟ้ามืด

มีแต่แสงระยิบระยับของดวงดาวที่กลาดเกลื่อน ท้องฟ้าโปร่ง ปลายหน้าหนาว ฉันกับเจ้ายอดควบม้าเข้ามาใกล้ทุ่งสามพราน ตามเส้นทางการติดต่อระหว่างบ้านทุ่งศีรษะทองกับบ้านสามพราน และแล้วแผนการที่วางไว้ก็เริ่มต้นทันที

"เอ็งรออยู่แถวนี้นะ ข้าจะไปล่อไอ้หนุ่มมันออกมาจากบ้านดอกไม้ เวลามันออกมาแล้วข้าจะยิงปืนให้สัญญาณ ๑ นัด แล้วเอ็งก็ลงมือ"

"เออ...ไม่ต้องห่วง คืนนี้มันมาบ้านดอกไม้แน่หรือ"

"แน่ซิ ก็ข้าสืบมาแล้ว"

"เออ ไปเถอะ"

ฉันผูกม้าไว้ห่างจากทางเดินประมาณ ๒ - ๓ คันนา หยิบปืนอีแก้มบาก พร้อมทั้งไม้คมแฝกพาดบ่า นอนเอาหลังพิงคันนารอคอยเหยื่อ นอนมองดาวเต็มท้องฟ้า มองไกลไปในท้องนาเห็นแต่หิ่งห้อย กระพริบแสงเป็นจังหวะ จิ้งหรีด เรไร ร้องกันขรมเป็นเพลงประสานเสียงแห่งท้องทุ่งนา ใจฉันก็คิดอะไรต่อมิอะไรเรื่อยเปื่อยไป และก็ม่อยหลับลง สะดุ้งตื่นอีกที ได้ยินเสียงพระสวดมนต์แว่วมาไกลๆ นี่คงเป็นพระบวชใหม่ที่ตื่นขึ้นมาท่องหนังสือสวดมนต์ในตอนตีสี่นะ แล้วงานที่เราทำคืนนี้ล่ะไอ้ยอดมันยิงปืนให้สัญญาณหรือยัง ไอ้หนุ่มบ้านทุ่งกลับไปแล้วหรือ ความคิดต่างๆ สับสนเสียงสวดมนต์ดังชัดเจนเป็นระยะๆ บทที่ได้ยินชัดเจนคือ **กุสลาธัมมา อกุสลาธัมมา อพยากตาธัมมา**

ขณะที่ความคิดสับสนอยู่นั้น ได้ยินเสียงฝีเท้าม้าใกล้เข้ามา สะดุ้ง แล้วลุกขึ้นประทับปืน เตรียมพร้อมตามสัญชาตญาณ

เสียงผิวปากหวือหนึ่ง ก็รู้ว่าไอ้ยอด ฉันจึงลดปืนลง เสียงไอ้ยอดพูดว่า

"รอนานไหมว่ะ"

"ก็ทั้งคืนละ เอ็งไปไหนมา ได้เรื่องไหม"

"ไม่ได้เรื่อง คืนนี้ มันไม่มาว่ะ บ้านเงียบๆ กลับกันดีกว่าเดี๋ยวสว่างจะไม่ดี"

"เออ...กลับก็กลับ" ฉันเดินไปหาเจ้าดอกจันทน์ เราทั้งสองควบม้าเหยาะๆ วิ่งเรื่อยๆ และพูดถึงไอ้หนุ่มโชคดีคนนั้น ใจฉันอยากจะบอกเพื่อนว่า อยากจะบวช แต่ไม่กล้าเอ่ยปากกลัวเสียเชิง ไอ้ยอดเอ่ยปากก่อนว่า

"ข้าอยากบวชว่ะ"

"เออ เหมือนกันเลย งั้น เราบวชพร้อมกันดีไหม"

"ก็ดีเหมือนกัน แต่ไม่รู้ว่าแม่จะมีเงินหรือเปล่านะ"

รุ่งเช้า ฉันทำงานบ้านเสร็จ จึงเดินไปหาแม่ที่หน้าบ้านแม่กำลังฟันฟืนท่อนเล็กๆ ตากแดด ฉันเข้าไปนั่งใกล้แม่ มองหน้าแม่เพื่ออยากรู้ว่าแม่จะรู้สึกอย่างไรถ้าฉันพูดเรื่องบวช

“แม่...พรรษานี้ฉันจะบวช”

แม่เงยหน้าขึ้นมองฉันด้วยแววตาสงสัย ฉันจึงพูดซ้ำอีกครั้งหนึ่ง แววตาของแม่เปลี่ยนไปเป็นแววตาแสดงถึงความปลาบปลื้มใจ แม่ยิ้มแล้วพูดว่า

“เอาซิ ไม่ต้องทำงานหรอกนะ ศัตรูเอ็งมากจะไม่ดี”

“จ้ะ” ฉันดีใจที่เห็นรอยยิ้มอย่างมีความสุขของแม่ แล้วฉันก็เดินเลี่ยงไปทำงานต่อไป

ตอน สีกาพาไป

พรรษานั้นฉันได้บวช แม่ซื้อจีวรผ้าแพรเนื้อดีที่สุดในสมัยนั้นให้ฉัน ชีวิตฉันผกผันเข้าสู่ร่มผ้ากาสาวพัตร์ ฉันขยันท่องบทสวดมนต์ หัดเขียนหนังสือ ตลอดพรรษาฉันมุ่งมั่นที่จะเรียนหนังสือ หนังสือนวโกวาทเล่มเก่าๆ ช่างมีมนต์ขลังจริงๆ ฉันหยิบไม่ปล่อยเลย หลวงพ่อหาหนังสือธรรมะต่างๆ เท่าที่มีในวัดมาให้ฉันอ่าน ท่านเคยพูดว่า “ตั้งใจจะให้คุณได้มหาเปรียญสักองค์” หนังสือมีเสน่ห์มากทำให้ฉันหลงเพลินกับมันจนลืมเรื่องที่ผ่านมาจนสิ้น การสอบธรรมสนามหลวงผ่านไป ผลสอบออกมาทำให้หัวใจของฉันพองโต เพราะฉันสอบได้นักธรรมตรี และได้เป็นอันดับหนึ่งในวัด สิ่งนี้เองทำให้ฉันอยากเรียนต่อเรื่อยไป แต่กว่าจะได้เรียนอีกครั้งก็ต้องรอเข้าพรรษา เวลาอยู่อีกหลายเดือน เวลาว่างจิตก็เริ่มไม่ว่าง พระเหมือนที่เป็นเพื่อนรักได้บวชก่อนแล้วและยังได้มาอยู่กุฏิเดียวกันอีกด้วย ยามว่างก็คุยกันตามประสาพระหนุ่ม

“คุณไปเที่ยวบ้านโยมเจียมกันไหมละ”

“จะดีหรือคุณ อยู่ไกลถึงท้ายหมู่บ้านโน่น ต้องเดินผ่านหมู่บ้านไปอีก”

“งั้นไปบิณฑบาตตอนเช้าก็ได้ ตื่นกันแต่เช้าหน่อย ดีไหม”

“ก็ดี”

พระภิกษุหนุ่ม ๒ รูปไปบิณฑบาตเลยไปถึงหมู่บ้านไกลโขอยู่ ขากลับไม่กล้ากลับเข้ามาทางหมู่บ้าน เพราะอายโยมกลัวชาวบ้านตำหนิได้ว่าสาย แล้วยังมา

บิณฑบาตอยู่ได้ จึงชวนกันเดินลัดชายทุ่งนาพากันเข้าทางหลังวัด หลังจากฉันอาหารเช้าแล้ว เราทั้งสองก็ถือหนังสือมนต์พิธีทำเหมือนว่าเราจะไปท่องบทสวดมนต์ ตรงไปนั่งที่โคนต้นพิกุลขอบสระหลังวัด หนังสือก็คือหนังสือ มีหรือจะสู้กิเลสตัณหาแห่งราคะในใจได้อย่างไร ก็ติดในรูป เสียงของสีกาละชิ โยมเจียม มีลูกสาวสองคน จันและจีบ จันเป็นคนผิวสองสี พูดจาฉะฉาน ส่วนจีบเป็นหญิงสาวผิวขาวรูปร่างบาง ดูเรียบร้อยกว่า ถ้าจะให้ฉันพูดถึงความสวย ก็สวยคนละแบบ คนพี่สวยแบบคมขำ คนน้องสวยคล้ายชาวจีน เราสองคนแบ่งกันเสร็จ พระเหมือนเลือกน้องบอกว่าขาวดี คนพี่ยกให้ฉัน กิเลสแห่งกามารมณ์ พาไป บิณฑบาตทุกเช้าที่บ้านโยมเจียมแม้จะไกลสุดกู่ก็ไปกันได้ การบิณฑบาตที่บ้านโยมเจียมทำได้อยู่ ๕ - ๖ วัน หลวงพ่อชักเริ่มพูดแปลกๆ พระในวัดเริ่มซุบซิบกัน ฉันเริ่มรู้สึกละอายกลัวหลวงพ่อรู้ความนัย จึงวางแผนใหม่ ไม่ไปบิณฑบาตบ้านโยมเจียม แต่กลับไปบ้านโยมเจียมตอนบ่ายๆ เมื่อหลวงพ่อและพระพักผ่อน เราก็เลี่ยงออกหลังวัดเดินเลาะชายทุ่ง แล้วกลับมาให้ทันทำวัตรเย็น ทำเช่นนี้ได้ ๓ - ๔ วัน ความก็แตก โยมน้ามาหาที่วัด

"โยมน้ามาธุระอะไรหรือ"

"โยมอยากจะมาเตือนคุณว่าอย่าไปบ้านโยมเจียมบ่อยนัก มันไม่งาม และลูกสาวของโยมเจียมก็ไม่เหมาะกับคุณหรอก"

นี่โยมน้ามาสั่งห้ามเราแล้วหรือนี่ เดินผ่านหมู่บ้านก็ไม่ได้ เดินลัดชายทุ่งก็มีคนรู้ คนเห็น หยุดชั่วคราว แต่ก็ทนตัณหาเรียกร้อง เช้าไปไม่ได้ บ่ายก็ไปไม่ได้ ไปตอนเย็นๆ กลับมืดๆ ดีไหม วันหนึ่งหลังจากทำวัตรเสร็จแล้ว เราทั้งสองชวนกันไปบ้านโยมเจียม เดินลัดชายทุ่งเหมือนเคย เตรียมไฟฉายไปด้วยอย่างไรเสียก็ต้องมืดแน่นอน กว่าจะถึงบ้านโยมเจียมก็ค่ำแล้ว เราก็ไม่ได้ไปมาหลายวันแล้ว ความกลัวจึงทำให้เราหยุดอยู่ข้างรั้วบ้านไม่กล้าเข้าไปคิดลังเลความละอายใจยังมีอยู่ว่าจะเข้าไปดีไหมหนอ ขณะลังเลอยู่นั้น ได้ยินเสียงสามแม่ลูกทะเลาะกันขึ้นเสียงเถียงกันดังลั่น แต่ละคำที่หลุดออกมาจากปากของเธอทั้งสามแต่ละคำนั้น ไม่มีความสวยงามเหลืออยู่เลย เราต่างมองหน้าซึ่งกันและกัน แล้วก็หันหลังกลับบ้าน บังเอิญโยมเจียมเดินลงบันไดมาและมองเห็นเหลืองๆ กระมังได้รู้ว่าเป็นพระ จึงเปลี่ยนเสียงแล้วนิมนต์เราขึ้นบ้านก่อนแต่พระเหมือนได้ปฏิเสธและบ่ายเบี่ยงว่าไปธุระมาและขอกลับวัดก่อน ตั้งแต่วันนั้นเราไม่เคยไปบ้านโยมเจียมอีกเลย

ตอน มุ่งมั่นใฝ่รู้

ขณะที่ฉันอาหารอยู่กับหลวงพ่อ พร้อมพระผู้เฒ่าอีก ๒ รูป หลวงพ่อเอ่ยขึ้นว่า

"ผมจะให้คุณไปอยู่วัดไผ่ล้อม เรียนนักธรรมโทที่นั่น มีพระอาจารย์สอนหลายรูป จะได้มีความรู้มากๆ จบนักธรรมโท นักธรรมเอกมาจะเข้ารับราชการก็มีทางถมไป"

ความรู้สึกของฉันขณะนั้นบอกไม่ถูกว่าจะดีใจหรือเสียใจ ที่ดีใจเพราะจะได้เรียน ที่ว่าเสียใจเพราะไม่ได้เห็นหน้าหญิงคนที่ฉันพึงใจอยู่บ้าง แม้จะตัดใจ แต่ก็มีความหวังลึกๆ ว่า เข้าพรรษาเธอคงจะมาทำบุญที่วัด นี่แหละกิเลสที่คอยรบกวนใจอยู่เสมอ ในที่สุดฉันก็ตัดสินใจมาอยู่วัดไผ่ล้อม ก่อนมาได้ไปลาโยมแม่ โยมแม่ได้เล่าให้ฟังว่า มีญาติพี่น้องอยู่ที่คลองจินดานับญาติเป็นป้า ชื่อบัวสาย เป็นสาวแก่อายุมากแล้ว มีนานับร้อยไร่อยู่ตัวคนเดียวที่นาให้เขาเช่า เมื่อฉันไปอยู่วัดไผ่ล้อมได้ประมาณเดือนเศษ ได้สืบความหาญาติโยมป้าบัวสาย หลังจากที่คุ้นเคยกับโยมป้าแล้ว โยมป้าบัวสายจะมาเยี่ยมที่วัดบ่อยขึ้น จะนำอาหารบ้าง ผลไม้บ้าง บางครั้งก็นำน้ำปานะมาถวายตามโอกาสอันควร ดูโยมป้าจะพึงพอใจฉันมาก ถึงกับเอ่ยปากบอกฉันว่า

"คุณอยู่อีกพรรษาก็พอนะ สึกออกไปอยู่กับฉัน ฉันอายุมากแล้วก็หวังพึ่งคุณ ฉันจะยกนาให้ ๒๐ ไร่ และจะตกแต่งให้เป็นฝั่งเป็นฝา ผู้หญิงงามฉันมองไว้แล้ว ดูจะเหมาะกันดี เธอเป็นลูกสาวคหบดีที่คลองจินดานี่แหละ"

ฉันยิ้มไม่ได้ตอบอะไร

หนึ่งพรรษาที่ผ่านไปที่วัดไผ่ล้อม ฉันสอบธรรมสนามหลวงได้นักธรรมโท หลวงพ่อทาแวะมาเยี่ยมฉันเสมอ จะถามว่าขาดเหลืออะไร หลวงพ่อห่วงใยฉันมาก และปลื้มใจที่ฉันสอบได้เมื่องานทอดกฐินปีนั้นเสร็จแล้ว โยมป้าบัวสายได้มาเยี่ยมฉันเหมือนเคย แต่คราวนี้มาแปลกได้ซื้อผ้าตัดกางเกง และเสื้อมาให้ฉันด้วย บอกว่า

"คุณหาฤกษ์สึกได้แล้ว เดี๋ยวเดือนสี่นี้จะได้สู่ขอและแต่งงานเลย"

ฉันถอนหายใจลึกๆ รู้สึกอึดอัด แล้วตอบโยมป้าไปว่า ฉันยังอยากจะเรียนต่อ ตอนนั้นฉันบ้าเรียนจริงๆ รู้สึกสนุกกับการเรียน โยมป้าบัวสายไม่ค่อยพอใจเท่าไหร่ ท่านคุยเรื่องอื่นสักครู่แล้วลากลับไปและเอาผ้ากลับไปด้วย

ฉันอยู่วัดไผ่ล้อมต่อไป ด้วยความสนุกกับการเรียนหนังสือ ท่องบทสวดมนต์ ฝึกเทศน์กับหลวงพ่อ เทศน์องค์เดียวบ้าง พยายามท่องจำคำกลอน อ่านหนังสือ ที่วัดไผ่ล้อมมีหนังสือให้อ่านมากมาย ฉันจดจำคำกลอน คำคมต่างๆ จากหนังสือ ที่อ่านเอาไว้เทศน์ให้โยมฟัง มันปลื้มใจนักหนาที่เป็นพระนักเทศน์หนุ่ม ได้กัณฑ์เทศน์ มาก็ไปซื้อปากกาป้าคเก้อร์ปลอกทอง เสียบไว้ที่ย่ามให้ด้ามมันโผล่ออกมาหน่อยๆ โยมเห็นหรือพระเพื่อนเห็นนี่นะ มันสุขใจอย่าบอกใครเชียว พรรษานี้ฉันสนุกกับ การเรียน การเทศน์ การสวดมนต์มาก ทำให้ผลการสอบนักธรรมเอกได้ดีเป็นที่น่า พอใจ เรียนได้นักธรรมเอกแล้ว ก็คงพอแล้วพระบ้านนอกอย่างเรา ไม่รู้จะเรียนอะไร ต่อนี่นา ฉันคิดว่าพอแล้วสึกไปแต่งงานตามที่โยมป้าบัวสายเตรียมไว้ให้ ดังนั้นพอ เสร็จจากงานรับกฐินแล้วได้ ๓ - ๔ วัน ฉันก็ไปบ้านโยมป้าบัวสาย โยมป้านิมนต์นั่ง และคุยได้สักพัก ฉันรอให้โยมป้าเอ่ยถึงเรื่องแต่งงาน แต่โยมป้าก็ไม่พูดถึงเลย ถาม แต่เรื่องกฐินบ้าง หลวงพ่ออยู่สบายดีหรือไม่บ้าง

ฉันเริ่มอึดอัดใจ จึงถามโยมป้าเรื่องผ้าที่โยมป้าซื้อให้ฉันเมื่อปีที่แล้วว่ายัง อยู่หรือไม่ โยมป้าตอบด้วยเสียงเรียบๆ ว่า

"นิมนต์คุณอยู่ต่อไปเถิด เอาดีทางพระนั่นดีแล้ว"

ฉันงง ไม่ทราบว่าโยมป้าพูดประชดหรือพูดจริง แต่นิสัยโยมป้าไม่ใช่คนพูด เพ้อเจ้อ เป็นคนจริงโยม แม่เคยเล่านิสัยโยมป้าให้ฟัง วันนั้นโยมป้าก็ไม่ได้ให้ผ้าฉัน มาด้วย ฉันก็ไม่กล้าพูดอะไร คุยกันสักครู่ฉันก็ลากลับวัดไผ่ล้อม

ตอน สู่วัดบ้านโป่ง

หลังจากทำวัตรเย็นเสร็จแล้ว พระทุกรูปต่างออกจากโบสถ์เพื่อกลับกุฏิ ฉัน ก็เป็นรูปหนึ่งที่กำลังจะกลับกุฏิได้ยินเสียงหลวงพ่อให้คุยกับท่านก่อน

"ผมจะให้คุณไปเรียนบาลีที่วัดบ้านโป่งนะ หลวงพ่อสุกคุยกับผมแล้วว่าจะให้ คุณเป็นศิษย์พระมหาสนิทฯ ท่านเก่งมากนะ คุณเตรียมตัวเอาไว้ใกล้เข้าพรรษา ผมจะพาไปฝากท่าน"

"ครับ" ฉันยกมือไหว้ แล้วกราบลาท่านกับกุฏิ

เมื่อทุกอย่างไม่เป็นอย่างที่คิดจะว่าเสียใจไหม ก็ไม่เสียใจเพราะยังไม่เคยเห็น

หน้าสาว เพียงแต่หวังการมีครอบครัวอย่างเช่นคนทั่วไป แต่เมื่อมีทางเลือกที่ดีกว่าและถูกใจด้วย รู้สึกดีใจมากกว่า ฉันได้มาอยู่วัดบ้านโป่ง ใกล้เข้าพรรษานั้น โดยด้วยความอนุเคราะห์ของหลวงพ่อวัดไผ่ล้อม ที่ท่านได้กรุณาพาฉันมาฝากเรียนบาลีอยู่ที่วัดบ้านโป่ง ฉันมาอยู่ที่วัดบ้านโป่งเช่นเดียวกับกับพระรูปอื่นๆ ที่ได้มาเรียนในสำนักนี้ การเรียนบาลีนี้สำหรับฉันยากมากๆ ต้องท่องต้องอ่านมาก และก็ต้องทำงานหนักด้วย ความเป็นอยู่ที่วัดบ้านโป่ง จะว่าสุขก็สุข จะว่าทุกข์ก็ทุกข์ ที่ว่าสุขเพราะมีเพื่อนเรียนมาก มีพระมาจากที่อื่นๆ จากต่างจังหวัด ทางภาคใต้ ภาคอีสาน จังหวัดอื่นๆ ในภาคกลาง เช่น สุพรรณบุรีภาคอีสานจะมีมากกว่าที่อื่น ในสมัยนั้น วัดบ้านโป่งมีชื่อเสียงเรื่องเรียนบาลีมาก ท่านพระมหาสนิท ทั่งจันทร์ (ชื่อเดิมของสมเด็จพระธีรญาณมุนี วัดปทุมคงคากรุงเทพฯ) ปัจจุบันมรณภาพแล้ว เป็นเจ้าอาวาสวัดบ้านโป่ง และเป็นอาจารย์สอนบาลี ดุมากแต่ลูกศิษย์สอบได้มหาเปรียญกันแทบทั้งนั้น และท่านได้สร้างโรงเรียนบาลี ๑ หลัง เป็นตึก ๒ ชั้น ปัจจุบันคือ ตึกสำนักงานของโรงเรียนวัดบ้านโป่ง “สามัคคีคุณูปถัมภ์” ตึก ๒ ชั้น หลังนี้จะเต็มมาก บางปีที่เรียนไม่พอต้องไปอาศัยหอชั้นเรียนกัน

ที่ว่าทุกข์ ก็เรื่องอาหารการกิน ที่อยู่อาศัย กุฏิมีน้อยหลังแต่พระมากชาวบ้านโป่งมีน้อยกว่าปัจจุบันมากนัก อาหารการกินฝืดเคือง เนื่องจากผลของสงครามโลกครั้งที่ ๒ ด้วย และตลาดบ้านโป่งไหม้ถึง ๒ ครั้ง มีพ่อครัวประจำวัดคนหนึ่งเป็นคนจีนอายุมากแล้วมาอยู่โรงครัวคอยทำกับข้าวให้พระฉัน เมื่อพระบิณฑบาตมาได้จะมาไว้ที่โรงครัว พระที่โรงครัวจะจัดใส่สำรับ พระฉันรวมกัน มีมากมีน้อยก็ฉันเหมือนกันหมด อาหารจานเดียวที่ขาดสำรับไม่ได้ คือน้ำพริก ผักต้ม พวกพระทั้งหลายจะเรียกพ่อครัวคนนี้ว่า **“กิ๋งกี้”** น้ำพริกของกิ๋งกี้วิเศษสุด กิ๋งกี้ใช้พริกชี้ฟ้าเผาหอมเผา หัวกระเทียมเผาโขลกพอแหลกละลายน้ำปลา บีบมะนาวเพียงเท่านี้ก็อร่อยวิเศษสุดสำหรับอาหารการกินทั้งพระและศิษย์วัดที่มีอยู่จำนวนมาก ทุกคนมาอยู่วัดต่างก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือเรียน พระก็เรียนนักธรรมและบาลี ส่วนศิษย์วัดก็เรียนต่อมัธยมที่โรงเรียนรัตนฯ ฉันเป็นพระต่างจังหวัดมาเรียนพระบาลีแต่มีอายุมากกว่าคนอื่นๆ เล็กน้อย พวกพระจะเรียก **“หลวงพี่”** แต่ฉันก็มีหลวงพี่ที่สนิท เป็นทั้งพี่ทั้งเพื่อนคู่คิดคู่ปรึกษาตลอดชีวิตฉัน ฉันเรียกท่านว่า **“หลวงพี่สังวาลย์”**

ความยากลำบากที่ฉันไม่เคยลืมได้เลยไม่ใช่เรื่องเรียนอย่างเดียวแต่เป็นเรื่องสอบธรรมสนามหลวง วัดบ้านโป่งวัดเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง ต้องจัดสนามสอบธรรมสนามหลวงชาวบ้านเรียกว่า **"สอบนักธรรม"** ฉันมีตำแหน่งหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบในการจัดเตรียมสถานที่สอบเตรียมสถานที่พักค้างคืนสำหรับพระที่มาสอบ ภาชนะใส่อาหารต่างๆ ห้องสุขาที่น่าเบื่อที่สุดในชีวิต คือห้องสุขา เมื่อก่อนไม่มีส้วมซึม มีแต่ส้วมขุดที่เรียกว่า "เว็จ" จะต้องตักอุจจาระไปทิ้งเพื่อไม่ให้เต็ม พระมาจำวัดมากอย่างนี้ตลอด ๔ - ๕ วัน ทั่วเขตอำเภอบ้านโป่งนับพันรูป จะต้องเตรียมการมากเพียงใด เรื่องภาชนะใส่น้ำ ใส่อาหารถวายพระเป็นใหญ่ ที่วัดบ้านโป่งมีน้อย วัดอื่นๆ ยิ่งน้อยกว่า แต้ต้องมาหาให้จนเพียงพอ ทำอย่างไร ต้องไปยืมตามวัดต่างๆ วัดโน้นบ้าง วัดนี้บ้าง ได้มาแล้วต้องทำเครื่องหมายของแต่ละวัดไว้ เพราะว่าเมื่อเสร็จงานแล้วจะได้คัดเลือกแยกส่งตามวัดต่างๆ ได้ถูก ไหนจะเสื่อ หมอน มุ้งอีก โอ้ย...เล่าแล้วน่าปวดหัว เหนื่อยกับงานตั้งแต่ยังไม่ได้ทำเลย พอออกพรรษาต้องเริ่มยืมของต่างๆ ที่จะต้องใช้ตามวัด รถเข็นไม่มี ใช้เข่งหาบ ข้ามน้ำ เดินคันนา ไม่มีถนนมีแต่ทางเดินเท้า ที่ไกลมากหน่อยก็ขอให้ผู้ใหญ่บ้านเอาเกวียนไปขนให้ ฉันเป็นทุกข์มาก เมื่อถึงเวลาสอบธรรมสนามหลวง ทั้งเหนื่อยหน่าย เบื่อ แต่ไม่รู้จะหลีกเลี่ยงได้อย่างไรเพราะหน้าที่ และต้องทำอยู่หลายปี นี่แหละที่ฉันว่าเป็นทุกข์แหละ

แม้จะมีความทุกข์เรื่องเรียน เรื่องการงาน แต่ฉันก็มีความสุขจากเพื่อนพระด้วยกันที่เป็นมิตรกันทุกคน และสุขมากที่สุดเมื่อโยมแม่มาเยี่ยมฉัน หาบของที่ฉันชอบมาให้ เช่น หัวตาลเผาจิ้ม น้ำพริก ขนมจีนน้ำยากะทิแบบนครปฐม ผักเสี้ยนดอง กุ่มดอง มะแว้งป่า แถมปลาดุกอุยย่าง สะเดาดิบ จิ้มน้ำพริก บางครั้งก็จะมีปลาเนื้ออ่อนย่างต้มโคล้งมาให้ซดน้ำคล่องคอ โยมแม่จะมีความสุขมากเมื่อเห็นหน้าพระลูกชายจะมาค้างคืนด้วยคืนหรือสองคืนปีละครั้งสองครั้ง ต่อมาโยมแม่สุขภาพไม่ดี ไม่ได้มาฉันเป็นฝ่ายไปเยี่ยมหาท่านเอง

ตอน พระนักพัฒนา

ต่อมาท่านพระอาจารย์มหาสนิท เจ้าอาวาสวัดบ้างโป่ง และเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง ได้ย้ายไปเป็นเจ้าอาวาสวัดเพชรสมุทรวรวิหาร จังหวัดสมุทรสงคราม

ฉันได้รับเลือกให้เป็นเจ้าอาวาสแทน คำว่า **"สมภาร"** มันช่างเหมาะสมจริงๆ คือ ต้องรับภาระหน้าที่ปกครองสมบัติในวัด พระลูกวัด กิจกรรมของสงฆ์ ตลอดจนเป็นที่รับทุกข์ของประชาชนอีกด้วย ฉันเคยคิดเสมอมาว่า ความยากลำบากในเรื่องการจัดหาอุปกรณ์ เสื่อ หมอน จานชาม ในงานสอบธรรมสนามหลวงเป็นความยากลำบากที่สุดในแต่ละปีๆ ทำอย่างไรหนอความยากลำบากนี้จะหายไป เมื่อฉันได้รับเลือกให้เป็นเจ้าอาวาส สิ่งแรกที่ฉันนึกถึง คือ การเตรียมถ้วย ชาม แก้วน้ำ ของใช้ต่างๆ เกี่ยวกับการสอบธรรมสนามหลวง ตลอดจนเสื่อ หมอน มุ้ง ฉันได้ชักชวนญาติโยมช่วยกันสร้างส้วมซึมให้มีมากพอที่จะรองรับพระเป็นพันๆ รูปได้ แต่ก็เป็นเหตุบังเอิญในโชคชะตาของฉันที่จะต้องเป็นนักสร้างสิ่งปลูกสร้าง เช่น กุฏิ ศาลา ล้วนแต่สร้างด้วยไม้ทั้งสิ้น มาถึงยุคของฉันกาลเวลาผ่านมานานทำให้สิ่งก่อสร้างเหล่านั้นผุพังลง ฉันจึงคิดจัดระเบียบวัดใหม่ โดยย้ายกุฏิพระไปอยู่ท้ายวัด ได้โค่นต้นสักหลายต้นและย้ายกุฏิทีละหลังๆ สร้างหลังนี้เสร็จ ก็เริ่มสร้างหลังใหม่ สร้างไปทีละหลัง มีเจ้าภาพบ้าง ไม่มีบ้าง ได้สาธุชนชาวบ้านโป่งและที่อื่นๆ ร่วมใจกัน พระเณรในวัดช่วยกันขุดหลุม เทคาน การก่อสร้างเป็นคอนกรีตสองชั้น ให้กุฏิเรียงแถวกันด้านหลังเพื่อให้เนื้อที่ด้านหน้ามีมากๆ จะได้เป็นที่ว่างเป็นสนามหญ้ากว้างๆ เพื่อให้เด็กวัดได้ใช้เป็นสนามวิ่งเล่น สมัยนั้นเด็กวัดมีเกือบร้อยคนเช่นกันมาอาศัยเรียน การก่อสร้างเป็นไปเรื่อยๆ ไม่ค่อยมีเงินสร้างได้มาเท่าไรก็สร้างหมด เป็นหนี้บ้าง ได้กฐินบ้าง ผ้าป่าบ้าง ยุคนั้นเป็นสมัยของสงครามโลกครั้งที่ ๒ เศรษฐกิจย่ำแย่ และตลาดบ้านโป่งเกิดไฟไหม้ถึง ๒ ครั้งในเวลาห่างกันไม่กี่ปี ทำให้เกิดเงินฝืดเคืองมาก ตั้งใจไว้ว่าจะสร้างกุฏิให้พระอยู่ให้สบายก่อนแล้วค่อยสร้างศาลา แต่ความจำเป็นเกิดขึ้นใหม่อีกต้องสร้างเมรุเผาศพก่อน สร้างโน่น สร้างนี่ ย้ายตรงโน้น มาปลูกตรงนี้ ฉันรู้สึกเกรงใจญาติโยมเหลือเกินที่รบกวนชาวบ้านอยู่เรื่อย บางครั้งฉันนึกถามตัวเองว่า **"อดีตเจ้าอาวาส เขาปลูกสร้างของเขาไว้ เขาจะโกรธเราหรือเปล่าหนอที่เรามารื้อของเขาอย่างนี้"** แต่มันก็จำเป็นเพราะของเก่าผุพังหมดต้องปลูกสร้างกันใหม่ เมื่อฉันสร้างกุฏิเสร็จแล้ว ฉันจะสร้างโรงครัวใหม่ จัดที่เก็บของให้ดี สงสารท่านพระอาจารย์เชียง ท่านอยู่อย่างนั้นอากาศอับ ทำให้สุขภาพไม่ดี

วันหนึ่งเจ้าคณะจังหวัดมาหาฉันที่กุฏิ ขณะที่ฉันขึ้นกุฏิ บันไดก็สั่นโคลงเคลง ท่านว่า "เจ้าอาวาสวัดบ้านโป่งนี่ ชอบอยู่แบบคนจน เดี๋ยวได้เป็นพระครูแล้วต้องอยู่ตึกนะจะได้สมศักดิ์ศรี" แล้วท่านก็หัวเราะหึๆ ฉันนิมนต์ท่านนั่ง ทำความเคารพกัน

ตามธรรมเนียมพระ ฉันก็เลื่อนหมากพลูให้ท่าน ความจริงแล้ว ฉันกับท่านเจ้าคณะจังหวัดเป็นเพื่อนกันมาก่อน ชอบพอกัน การพูดเย้าเล่นจึงเป็นเรื่องธรรมดา

"ท่านเจ้าคุณไปไหนมาหรือครับ"

"มาหาท่านนี่แหละ เอาเอกสารมาให้แก้ไขหน่อย"

"เอกสารอะไรหรือครับ"

"ก็หนังสือขอแต่งตั้งพระครูละซิ ช่องจบการศึกษา เขียนมาผิด เขียน ป.๑ มา ทำไมมันต้องเขียนว่าจบ ป.๔ หรือ ม.๓ ไอ้ ป.๑ นี่มันชั้นเริ่มต้นเรียน ทำเป็นไม่รู้เรื่องไปได้"

"อ้อ ! นั่นแหละถูกแล้ว ผมจบ ป.๑"

"อ้าว ! ทำไมจบ ป.๑ ล่ะ เขาต้องจบ ป.๔ นะ"

"ผมจบแค่ ป.๑ เพราะผมเข้าเรียนอายุ ๑๔ แล้ว เรียนได้ปีก็อายุ ๑๕ ครูเขาให้จบ ป. ๑ ไม่ต้องไปเรียนอีก"

"อย่างงั้นรึ ! พระมหาเปรียญ ป.๑ อือ! ไม่น่าเชื่อ"

ตอน ส่งเสริมการศึกษา

"หลวงพ่อจ้ะ ช่วยฝากลูกของฉันเข้า ร.ร.รัตนฯ หน่อย"

"หลวงพ่อครับ ช่วยฝากลูกผมเข้า ร.ร.รัตนฯ หน่อยครับ"

"หลวงพ่อค่ะ ช่วยฝากลูกหนูเข้า ร.ร.รัตนฯ ด้วยค่ะ"

"หลวงพ่อค่ะ อิฉัน ทำบุญสร้างกุฏิหลายพันบาทช่วยฝากหลานสาวเข้า ร.ร.รัตนฯ ด้วยนะ"

ทุกๆ ปี ในฤดูกาลขึ้นปีการศึกษาใหม่ ฉันหนักใจมาก แต่กลืนไม่เข้าคายไม่ออก อยากหนีเข้าป่าไปให้ไกลสุดแผ่นดิน แต่ฉันก็ทำไม่ได้ ฉันเกรงใจอาจารย์ใหญ่โรงเรียนรัตนฯ เหลือเกินที่ฉันเอ่ยปากฝากเข้าเรียนคนแล้วคนเล่า ในสมัยนั้น โรงเรียนรัตนฯ สามารถรับเด็กนักเรียนเข้าเรียนชั้น ม.๑ เพียง ๒๐๐ คนเท่านั้น เฉพาะเด็กที่ฉันฝากก็มีมากเกือบจะครึ่งเข้าไปแล้ว คนไหนฝากเข้าได้ก็ดีไป ที่ไหนเข้าไม่ได้ญาติพี่น้องเด็กก็ไม่พอใจฉัน บางคนพูดจาให้ฉันเสื่อมเสียก็บ่อยครั้ง มันเป็นปัญหาหนักอก

หนักใจตลอดมา เด็กบางคนจบประถมจากโรงเรียนวัดที่ห่างไกล ท่าทางฉลาดมีไหวพริบ แต่ไม่มีโอกาสเข้าเรียน ด้วยเหตุผลต่างๆ นานา ยากจนบ้างอยู่ห่างไกล ไม่มีญาติพี่น้องในบ้านโป่งมาสอบกับเขาไม่ได้บ้าง เด็กที่อยู่นอกเขตก็เสียโอกาสอยู่ทำไร่ทำนาอีกต่อไป ความยากจนมีเช่นไร ก็ต้องจนเหมือนเดิม ฉันคิดแล้วก็สะท้อนใจ

ในขณะนั้น พระที่มาเรียนบาลีมีน้อยลง กุลบุตรที่บวชเรียนมีน้อยและจะบวชกันเพียงเดือนหรือสองเดือน ไม่อยู่ครบพรรษามีส่วนมาก คุณประสาร อุณยะวงศ์ ร้านเอนกทวี ได้มาคุยถึงโรงเรียนเอกชน โรงเรียนราษฎร์ของวัด ฉันนอนคิดอยู่หลายคืน ได้ปรึกษากับคุณประสาร ถึงเรื่องการก่อตั้งโรงเรียน และคิดว่าอาคารเรียนบาลีมีว่างอยู่หลายห้องไม่ได้ใช้ทำอะไร เราเปิดเป็นโรงเรียนให้เด็กเรียนถ้าจะดี รับเด็กเข้าเรียนชั้น ม. ๑ ที่พลาดจากรัตนฯ ก็มาเรียนที่วัดบ้านโป่ง จึงตัดสินใจเปิดโรงเรียนให้ชื่อว่า **โรงเรียนวัดบ้านโป่ง "สามัคคีคุณูปถัมภ์"** ให้คุณประสาร อุณยะวงศ์ เป็นผู้วิ่งเต้นดำเนินการให้ จัดหาผู้จัดการ ครูใหญ่ และครูผู้สอน เงินงบประมาณไม่มีเก็บค่าเล่าเรียนถูกๆ ได้บ้างไม่ได้บ้าง ที่เรียนฟรีก็มีมาก ทำอย่างไรได้คนมันจนจะให้มีเงินได้อย่างไร ถ้าจะพูดถึงความลำบากและหนักใจในตอนนี้มากที่สุด ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างโรงเรียนสามัคคีฯ เป็นปัญหาที่หนักใจที่สุดในชีวิตก็ว่าได้ มีทั้งคนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ถูกโจมตี ถูกกล่าวหาว่าไม่ใช่กิจของสงฆ์ที่จะมาทำโรงเรียน ฉันว่าเขาคิดอะไรกันนะ ก็การศึกษาเล่าเรียนของไทยอาศัยวัดมาตั้งแต่โบร่ำโบราณแล้ว เอาวัดมาทำโรงเรียนช่วยคนจนก็ไม่น่าผิดตรงไหน โรงเรียนวัดบ้านโป่ง "สามัคคีฯ" เริ่มต้นตั้งแต่ติดลบ และนับวันนักเรียนมากขึ้น ปัญหาเริ่มมีมากขึ้นเป็นเงาตามตัว มีนักเรียนมากขึ้นที่เรียนไม่มีเพียงพอ ต้องสร้างอาคารและห้องเรียนให้เรียนกัน ครูไม่มีต้องหาครู ครูหาไม่ยาก แต่ครูฝากที่ดีๆ มีความจริงใจนั้นมีไหม? ปัญหาครู ปัญหานักเรียน ปัญหาสถานที่เรียน โต๊ะเก้าอี้ ปัญหาเงินเรื่องสำคัญ คนมากผลประโยชน์ก็มีมาก ปัญหาก็หลากหลายขึ้น ฉันก็พยายามแก้ปัญหาไป

อาจารย์ช้อน พลนิรันดร์ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนรัตนฯ มาปรารภกับฉันว่ามีนักเรียนมาเข้าเรียนมากขึ้น สถานที่เรียนไม่เพียงพออยากจะขยายที่เรียนโดยจะสร้างอาคารเรียนเพิ่มสักหลัง ๔ ชั้น **"อาจารย์คิดว่าจะสร้างตรงไหนล่ะ"**

"สร้างมาทางทิศใต้ของหลังเดิม เป็นอาคาร ๔ ชั้น ถ้าสร้างทางทิศเหนือที่ดินไม่พอ"

“แล้วติดถนนไหมล่ะ”

“ต้องกินที่วัดประมาณครึ่งตึก ครับหลวงพ่อ”

“แล้วเงินทุนละได้อย่างไร รัฐฯ เขาให้งบประมาณมารึ”

“งบประมาณไม่มีหรอกครับ ผมคิดจะหาผ้าป่าจากศิษย์เก่ารัตนฯ เพราะจบไปเป็นใหญ่เป็นโตกันมากแล้ว และคงต้องอาศัยบารมีหลวงพ่อด้วยครับ”

ฉันได้ศิษย์เก่ารัตนฯ หลายคนมาเป็นหัวเรี่ยวหัวแรง เช่นคุณครูสาลี่ บุญมีพิพิธ เป็นต้น ได้ตระเวนไปตามศิษย์เก่ารัตนฯ ไม่ว่าจะอยู่ใกล้ไกลไปหมด ไปขอผ้าป่าให้เขามาเพื่อช่วยสร้างโรงเรียน ตลอดทั้งชาวบ้านร้านค้าตลาดบ้านโป่ง ครู นักเรียน ศิษย์เก่า หน่วยงานทั้งราชการและเอกชนได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างอาคารเรียน ๔ ชั้นได้สำเร็จได้ชื่อว่า **“อาคารวิจิตรธรรมรส”** นี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งในผลงานที่ฉันได้พัฒนาการศึกษาโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง

เวลานั้นมี โรงเรียนระดับของอำเภออาศัยเรียนอยู่ที่ศาลาข้างหอไตร เวลาศพมาตั้ง ทั้งครูและเด็กนักเรียนต้องหนีขึ้นไปเรียนที่บนศาลาไม้หลังเก่าที่โยกเยกจวนจะพังอยู่แล้ว หรือเวลาฝนตก ลมพัดแรง เด็กๆ ไม่มีที่เรียนต้องหาที่หลบฝนเรียนกันอย่างน่าเวทนา ทางเทศบาลมาคุยถึงเรื่องสร้างโรงเรียน ฉันจึงให้ที่ดินวัดส่วนที่อยู่ทางทิศตะวันตกซึ่งบริเวณนั้น เป็นเชิงตะกอนที่เผาศพเก่าและถัดมาเป็นป่าช้า ศพที่นำมาฝังเริ่มมีน้อยลง เพราะจะเผากันที่เมรุสร้างใหม่ ทางเทศบาลตกลงสร้างโรงเรียนให้ชื่อว่า **โรงเรียนเทศบาลวัดบ้านโป่ง** (โรงเรียนเทศบาล ๒)

ครั้งแล้วครั้งเล่าที่ฉันเห็นน้ำตาของผู้เป็นแม่ต้องมาร้องไห้กับฉัน เรื่องลูกสาวลูกชายที่ส่งมาเข้าไปเรียนต่อกรุงเทพฯ เล่าถึงความทุกข์ใจที่เกิดขึ้น ลูกสาวบางคนเสียตัว ลูกชายบางคนก็เสียเด็ก พ่อแม่ก็เสียเงินเสียทองไปมิใช่น้อย บางคนถึงกับขายไร่ที่นาพากันแทบจะหมดตัวไปก็มี ที่มีลูกดีก็ดีไป เป็นบุญวาสนาของพ่อแม่ ฉันรู้สึกสะท้อนใจคิดจะสร้างโรงเรียนอาชีวศึกษา เพราะว่าบ้านโป่งกำลังสร้างโรงงานมาก มีโรงงานน้ำตาลมากขึ้น โรงงานอื่นๆ อีก บ้านโป่งกำลังเป็นเมืองอุตสาหกรรม ต้องการผู้จบการศึกษาทางอาชีพมากขึ้น ถ้ามีโรงเรียนระดับอาชีวศึกษา เด็กๆ บ้านโป่งได้ไม่ต้องเข้าเรียนกรุงเทพฯ เรียนจบได้ทำงานในเขตบ้านโป่ง ไม่ต้องห่างไกลพ่อแม่ยังได้เป็นที่พึ่งแก่ของพ่อแม่พี่น้องด้วย แต่ฉันไม่มีทุนพอที่จะทำตรงนี้ จึงได้ปรึกษาลูกศิษย์ที่จบมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์สมพงษ์ ศรีสวัสดิ์ อาจารย์สมพงษ์ฯ

รับทำโรงเรียนอาชีวศึกษา ฉันจึงให้เช่าที่ดินด้านตะวันตกติดกับที่ให้โรงเรียนเทศบาล พร้อมทั้งอาคาร ๒ ชั้น ชื่อตึกสุดใจ - สามัคคี ให้ดำเนินการโดยเปิดรับนักเรียนระดับชั้นปวช. ปีที่ ๑ สาขาพาณิชยการให้ชื่อว่า โรงเรียนบ้านโป่งพาณิชยการ ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนบ้านโป่งบริหารธุรกิจ - เทคโนโลยี

เรื่องการศึกษานี้ ฉันชอบมาก ฉันอยากเห็นเด็กมีการศึกษา ฉันมีความสุขมากที่ได้เห็นเด็กๆ ตั้งใจเรียนหนังสือ ทำกิจกรรมลูกเสือ-อนุกาชาด บำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ เด็กคนไหนมีความกตัญญูรู้คุณ ตั้งใจเรียนฉันจะให้ทุนการศึกษาเล่าเรียน ฉันภูมิใจที่สุดที่ได้ให้การศึกษาแก่เด็กๆ เด็กได้แสดงออกในทางที่ถูกที่ควรเป็นคนดีของสังคม กตัญญูต่อบิดามารดาและโรงเรียน รู้จักบุญคุณคน ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ฉันชอบสร้างคนมากว่าสร้างสถานที่ แต่นั่นแหละการสร้างคนต้องสร้างควบคู่ไปกับการสร้างสถานที่ ฉันเคยพูดเสมอว่า **"การสร้างคนไม่ดี ให้เป็นคนดีได้ แม้พียงคนเดียว ก็เป็นกุศลอย่างยิ่ง"**

ตอน อนิจจา....ชีวิต

เสียงระฆังที่วัดบ้านโป่งดังรัวขึ้นผิดปกติ ประมาณตีห้ากว่าๆ ของวันเสาร์ที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๒๙ เขาตีระฆังกันทำไมหนอ หรือวันนี้เป็นวันพระ ไม่ใช่นี่นา หลายคนอาจจะคิดเช่นนี้ แต่สำหรับผู้สูงอายุจะทราบทันทีว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นที่วัดบ้านโป่งแน่นอน

"หลวงพ่อ พระครูวิจิตรธรรมรส มรณภาพแล้ว"

เสียงบอกกล่าวจากหมู่บ้านหนึ่งสู่อีกหมู่บ้านหนึ่ง ภายในครึ่งชั่วโมงต่อมากลุ่มคนประมาณ ๕๐ คนมาจับกลุ่มคุยกันที่วัดบ้านโป่ง รวมทั้งพระภิกษุสามเณรในวัดบ้านโป่งอีก ๓๐ กว่ารูป ต่างยืนพูดคุยกันด้วยสีหน้าเศร้าๆ ต่างซักไซร้ไต่ถามถึงการมรณภาพของหลวงพ่อพระครูวิจิตรธรรมรส เจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง เจ้าอาวาสวัดบ้านโป่ง พระนักพัฒนา พระมหาเปรียญ ป.๑ แห่งลุ่มแม่น้ำแม่กลอง

ประมาณ ๐๘.๐๐ น. กว่าๆ หลังจากที่พระฉันภัตตาหารเช้าเสร็จแล้ว กลุ่มคนและพระภิกษุผู้ใหญ่ในวัดบ้านโป่งได้แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มๆ หนึ่งเตรียมตัวเดินทาง

ไปรับศพของหลวงพ่อที่โรงพยาบาลจุฬาฯ กรุงเทพฯ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งอยู่ที่วัดจัดสถานที่เพื่อรดน้ำศพที่จะเกิดขึ้นในตอนบ่าย ๔ โมง

บ่าย ๓ โมงของวันนั้นผู้คนเริ่มทยอยมาวัดบ้านโป่งหนาตาขึ้นเรื่อยๆ มีทั้งผู้เฒ่าผู้แก่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ จนกระทั่งขอทาน เต็มบนศาลาที่ท่านสร้างใหม่แต่ยังไม่เสร็จ

ชายชราวัย ๗๐ กว่า ผมขาวทั้งศีรษะ นั่งพิงเสาบนศาลาเอามือปาดน้ำตาที่ไหลลงมาอาบแก้มอย่างไม่ขาดสายปากก็บ่นเพ้อว่า "หลวงพ่อยังแข็งแรงอยู่แท้ๆ ไม่น่าตายเลย เมื่อเดือนก่อน มาเอาเงินที่ฝากไว้ก็ยังดีๆ อยู่เลย ทีนี้ผมจะเอาเงินมาฝากใครเล่า ผมฝากไว้เท่าไรหลวงพ่อก็ให้ผมมาทั้งห่ออย่างนั้นไม่เคยแกะมันดูเลย เงินขอทานของผมท่านไม่เคยรังเกียจเลย แล้วใครจะเป็นที่พึ่งให้ผมได้อีกเล่า" แล้วชายคนนั้นก็เช็ดน้ำตาครั้งแล้วครั้งเล่า ปากก็บ่นไปด้วยความเสียดายผู้มีพระคุณที่ไม่เคยรังเกียจขอทานอย่างแกเลย

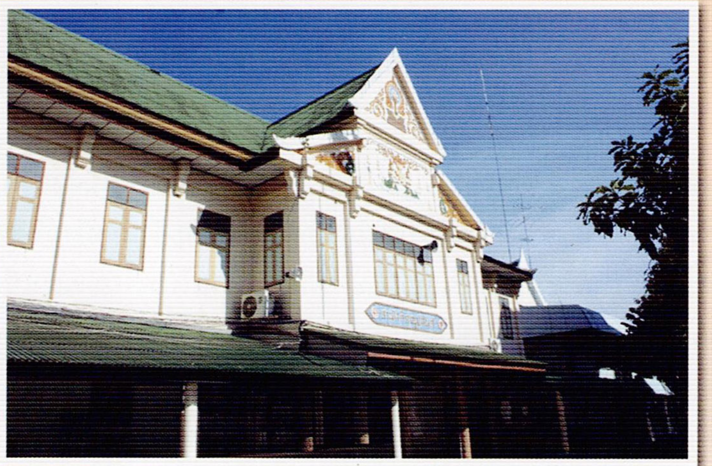
การรดน้ำศพหลบวงพ่อเป็นไปอย่างเรียบง่าย ขณะที่น้ำตาของชาวโป่งเอ่อคลอเบ้าตากันแทบทุกคน พิธีสวดพระอภิธรรมดำเนินไปตลอด ๑๐๐ วัน ท่ามกลางความเศร้าเสียใจเสียดาย พระนักพัฒนา พระมหาเปรียญ ป.๑ ผู้รักการศึกษาเป็นชีวิตจิตใจ ท่านเป็นพระนักพัฒนาผู้อาภัพได้รับเสาเสมาธรรมจักร ในวันที่ท่านมรณภาพพอดี แต่ความดีของท่านยังไม่สูญไปจากลูกหลานชาวบ้านโป่ง

"เฮ้อ ! ...... ชีวิตคนเราก็เท่านี้"

พฤษภกาสร	อีกกุญชรอันปลดปลง
โททนเสน่งคง	สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย	มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตทั่วแต่ชั่วดี	ประดับไว้ในโลกา

ลิขิตจากความทรงจำ

เรื่องราวทั้งหมดที่ท่านอ่านนี้เป็นเกร็ดชีวิตจริงส่วนหนึ่งของหลวงพ่อพระครูวิจิตรธรรมรส อดีตเจ้าอาวาสวัดบ้านโป่ง อดีตเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง พระนักพัฒนา ผู้รักการศึกษา พระมหาเปรียญ ป.๑ แห่งวัดบ้านโป่ง การดำเนินเรื่องเป็นจริง มีบุคคลจริง แต่ผู้เขียนใช้ชื่อสมมุติบ้าง เพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนผู้ใด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ**พระอาจารย์ประสิทธิ์ บัวครอง** ท่านผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบ้านโป่ง ท่านผู้จัดการโรงเรียนวัดบ้านโป่ง "สามัคคีคุณูปถัมภ์" ที่กรุณาให้โอกาสแก่ผู้เขียนได้เล่าเกร็ดชีวิตจริงของหลวงพ่อไว้เป็นอุทาหรณ์ให้แก่เยาวชนรุ่นหลัง ถ้าท่านอ่านแล้วพิจารณาจะพบสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่งที่น่าจะถือเป็นแบบอย่างได้ เกร็ดชีวิตที่ให้ข้อคิด มีคติธรรม ขำขัน หลักการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหา และอื่นๆ ของหลวงพ่อยังมีอีกมาก ถ้ามีโอกาสคงพบกันใหม่ สวัสดี













โครงการเพชรวิจิตร

เจตนารมณ์

โครงการเพชรวิจิตรเป็นโครงการทางการศึกษาอีกหนึ่งโครงการที่โรงเรียนได้จัดตั้งและดำเนินการเพื่อสืบสานเจตนารมณ์ของพระครูวิจิตรธรรมรส (สุดใจ รุจิธมฺโม) อดีตเจ้าอาวาสและอดีตเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง ผู้ก่อตั้งโรงเรียนวัดบ้านโป่ง "สามัคคีคุณูปถัมภ์" ในการให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทั่วไป โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้น **มีความประพฤติดี มีความรู้ดี และมีความสามารถดี**ตามปรัชญาของโรงเรียน โดยที่โรงเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว คณะผู้บริหารโรงเรียนและศิษยานุศิษย์ของหลวงพ่อจึงร่วมกันคิดที่จะจัดตั้ง **"โครงการเพชรวิจิตร"** ขึ้นในเดือนธันวาคม ๒๕๔๗ เป็นโครงการที่ส่งเสริมการศึกษาให้กับนักเรียน โดยที่พระอาจารย์ประสิทธิ์ บัวครอง ผู้จัดการโรงเรียนวัดบ้านโป่ง "สามัคคีคุณูปถัมภ์" เป็นผู้ตั้งชื่อโครงการนี้ สำหรับเงินทุนในการดำเนินการนั้น คณะศิษยานุศิษย์ที่เคารพนับถือ ศรัทธาหลวงพ่อได้ร่วมกันบริจาคจัดตั้งกองทุนในการดำเนินการ

โครงการเพชรวิจิตร ได้เริ่มดำเนินการในปีการศึกษา ๒๕๔๘ โดยที่คัดเลือกนักเรียนที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ของโรงเรียนที่มีความประพฤติดีและมีผลการเรียนดีเข้าโครงการ ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้เป็นผู้ที่มี**ความประพฤติดี** สมบูรณ์พร้อมด้วยศีลธรรม มีจรรยามารยาทที่งดงาม

๒. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ ให้มี **ความรู้ดี** มีความเป็นเลิศทางวิชาการ

๓. เพื่อพัฒนาความสามารถด้านต่างๆ ของนักเรียนให้มี**ความสามารถดี** ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทยและสังคมโลก

แนวดำเนินการ

๑. คัดเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ที่มีความประพฤติดี และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง จำนวน ๔๐ คนเข้าโครงการเพื่อศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓
๒. ดำเนินการปลูกฝัง และจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยให้นักเรียนในโครงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ
๓. จัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้อยู่ในระดับสูง โดยจัดรายวิชาเต็มตามหลักสูตร และเสริมพิเศษวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ และวิชาการคิด
๔. จัดประสบการณ์พิเศษให้นักเรียนได้มีโอกาสไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และประสบการณ์ให้สูงยิ่งขึ้นไป
๕. จัดทุนการศึกษาสนับสนุนเมื่อนักเรียนมีความประพฤติดี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด ตลอดหลักสูตรการเรียนช่วงชั้นที่ ๓ และได้รับสิทธิในการศึกษาต่อในช่วงชั้นที่ ๔ ของโรงเรียนใน **"โครงการเพชรพิศาล"**

ผลการดำเนินการ

ผลการดำเนินการในปีการศึกษาแรกปรากฏว่านักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีความประพฤติและผลการเรียนดีเยี่ยม คณะกรรมการโครงการพิจารณาแล้วให้สมควรได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาทุกคน ซึ่งจะได้รับมอบทุนการศึกษาและรางวัลในวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๔๙ ซึ่งโรงเรียนได้กำหนดให้วันที่ ๑๗ พฤษภาคมของทุกปีเป็น **"วันกตัญญู"** เพื่อระลึกถึงพระคุณหลวงพ่อที่ได้ให้โอกาสทางการศึกษาให้มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต



ประวัติวัดบ้านโป่ง

วัดบ้านโป่งตั้งอยู่เลขที่ ๑ ตำบลบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อยู่ในเขตเทศบาลเมืองบ้านโป่ง สังกัดมหานิกาย เป็นวัดราษฎร์ อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลปากแรต - บ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ภาค ๑๕ มีเนื้อที่ตั้งวัดจำนวน ๕๐ ไร่ ๘๑ ตารางวา มีอาณาเขตดังนี้ ทิศเหนือติดโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง ทิศใต้จดถนนสายบ้านไร่ห้วยลึก ทิศตะวันออกจดถนนเทศบาลและหมู่บ้านหลังวัด ทิศตะวันตกจดริมทางรถไฟและหมู่บ้านหน้าวัดชายแม่น้ำแม่กลอง มีเนื้อที่ธรณีสงฆ์ ๓ แปลง มีเนื้อที่ทั้งสิ้นจำนวน ๖๘ ไร่ ๔ งาน วัดบ้านโป่งสร้างเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๔๕ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ เนื้อที่กว้าง ๑๖ เมตร ยาว ๒๖ เมตร ได้ประกอบพิธีผูกพัทธสีมาแล้ว

ประวัติความเป็นมาของวัดโดยละเอียด

คำว่า **"โป่ง"** มาจากคำว่า **"ดินโป่ง"** ซึ่งเป็นดินที่มีรสเค็ม และเป็นอาหารมีรสอันโอชะของสัตว์นานาชนิด เดิมเขตอำเภอบ้านโป่งนี้เป็นป่าใหญ่เต็มไปด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิดเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้อยใหญ่ทั้งหลาย และยังมีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน จึงนับได้ว่าดินแดนแถบนี้อุดมสมบูรณ์ เมื่อมีคนมาอาศัยดินแดนแถบนี้เป็นที่อยู่อาศัยเป็นหมู่บ้าน หมู่บ้านนี้จึงเรียกชื่อตามลักษณะดินในแถบนี้ว่า **"บ้านโป่ง"** และเมื่อมีวัดเกิดขึ้นก็เรียกชื่อวัดตามหมู่บ้านนั้นว่า **"วัดบ้านโป่ง"**

วัดบ้านโป่ง เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่ง ซึ่งมีอายุนานเกือบ ๒๐๐ ปี ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันออกของแม่น้ำแม่กลองอันไม่ห่างไกลจากสถานีรถไฟเท่าใดนัก เนื้อที่รอบๆ บริเวณวัดประมาณ ๕๐ กว่าไร่ มีประวัติความเป็นมาตามที่ผู้เฒ่าได้เล่าสืบต่อๆ กันมา พอจะจับใจความได้ดังนี้ เดิมทีได้มีพระภิกษุลาวรูปหนึ่ง ได้มาสร้างกระท่อมมุงด้วยแฝกและได้จัดตั้งเป็นสำนักสงฆ์ขึ้น หากแต่ที่วัดบ้านโป่งนั้นเต็มไปด้วยป่าไม้ใบหนาเป็นที่อยู่ของสัตว์นานาชนิด เต็มไปด้วยภัยอันตรายมาก จึงไม่มีผู้ใดมาอาศัยอยู่ต่อมาจึงเสื่อมโทรมลง และไม่มีผู้ใด ทราบว่าพระภิกษุลาวรูปนั้นไปไหนและที่ใด

ต่อมาราวพุทธศตวรรษที่ ๒๓ เมืองหงสาวดีเกิดความปั่นป่วนขึ้น เนื่องจากภัยทางสงครามซึ่งเกิดขึ้นระหว่างพม่ากับอังกฤษ เป็นเหตุให้ชาวรามัญพากันอพยพหลบภัยแล้วเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระมหากษัตริย์ไทย โดยเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์บ้าง ด่านสิงขรบ้าง และได้เข้ามาตั้งรกรากทำมาหากินกันเป็นหมู่ๆ ตามแถบฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ในครั้งกระนั้นก็ได้มีพระภิกษุชาวรามัญรูปหนึ่งที่ได้อพยพหลบภัยสงครามเข้ามาในเมืองไทยด้วย พระภิกษุชาวรามัญรูปนั้นชื่อว่า **"พระภิกษุด่าง"** หลวงพ่อด่างได้เข้ามาในสภาพที่เป็นพระสงฆ์ จึงไม่อาจจะอยู่ในหมู่บ้านรามัญร่วมกับเขาได้ จึงได้มาหาที่พำนักใหม่ และได้มาปลูกกระท่อมมุงแฝก ณ ริมฝั่งตะวันอออกของแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งเดิมเป็นสำนักสงฆ์เก่าที่รกร้างไปแล้วนั้น หลวงพ่อด่างได้นำพระธาตุจากเมืองร่างกุ้งติดตัวมาด้วย และเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งความหลังให้ระลึกถึงมาตุภูมิเดิม หลวงพ่อด่างจึงได้สร้างเจดีย์ขึ้นองค์หนึ่งมี ๕ ยอด คล้ายกับเจดีย์ชะเวดากองที่เมืองร่างกุ้ง เจดีย์นี้ประชาชนทั่วๆไป เรียกกันว่า **"เจดีย์ ๕ ยอด"** มีผู้คนชาวรามัญและชาวบ้านโป่งมาทำการสักการบูชาอยู่เสมอ นับได้ว่าหลวงพ่อด่างพระภิกษุรามัญรูปนี้เป็นผู้ให้กำเนิดวัดบ้านโป่ง และเจดีย์ ๕ ยอด อันเป็นปูชนียสถานอันศักดิ์สิทธิ์เก่าแก่ของวัดบ้านโป่งนี้ด้วย

หลังจากที่หลวงพ่อด่างได้มรณภาพลงแล้ว ได้มีเจ้าอาวาสปกครองวัดบ้านโป่งสืบทอดกันมาอีกหลายองค์ล้วนแต่เป็นรามัญทั้งสิ้น ได้แก่

๑. หลวงพ่อเบอร์
๒. หลวงพ่อเดิ่ง
๓. หลวงพ่อเกลี้ยง
๔. หลวงพ่อสังข์
๕. พระอาจารย์ดี
๖. พระอาจารย์คลี่
๗. พระอาจารย์เดช
๘. พระครูสังฆกิจบริหาร (ฟัก)
๙. พระครูโยคาภิรมย์ (ชื่น)
๑๐. พระครูขันตยาภิรัติ (เลื่อน)
๑๑. พระมหาสนิท เขมจารี ป.ธ. ๘ (สมเด็จพระธีรญาณมุนี ป.ธ. ๙)
๑๒. พระครูวิจิตรธรรมรส ป.ธ. ๓ (มรณภาพ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๒๙)

๑๓. พระพิศาลพัฒนโสภณ ป.ธ. ๕ (องค์ปัจจุบัน)

ท่านอดีตเจ้าอาวาสท่านที่ ๑ - ๗ ไม่มีผู้ใดทราบประวัติความเป็นมามากนัก และไม่ค่อยได้เอ่ยถึงนามท่าน จึงไม่เป็นที่รู้จักทั่วไป เวลาได้ล่วงเลยมาจนถึงสมัย **หลวงพ่อฟัก** อันเป็นเจ้าอาวาสองค์ที่ ๘ แห่งวัดบ้านโป่ง ตั้งแต่สมัยแรกสร้างวัดบ้านโป่ง จนถึงสมัยพระอาจารย์เดช เข้าใจว่าในครั้งกระนั้น ยังไม่มีกุฏิพระสงฆ์ที่มั่นคงแต่อย่างใด คงเป็นกระท่อมมุงแฝกพอเป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุได้เท่านั้น และก็คงยังไม่เรียกว่าวัด คงเรียกว่า **"สำนักสงฆ์"** มากกว่า เพราะว่าอุโบสถยังไม่มี มีเพียงกุฏิไม่กี่หลัง ซึ่งไม่ถาวรมั่นคงดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จนกระทั่งถึงสมัยของพระครูสังฆกิจบริหารหรือหลวงพ่อฟัก จึงได้เริ่มเข้าสู่ความเจริญ ท่านผู้นี้นับว่าเป็นอดีตเจ้าอาวาสที่มีความเข้มแข็งองค์หนึ่ง และเป็นองค์แรกที่ทำวัดบ้านโป่งที่เคยอับเฉามาหลายปีได้กลายมาเป็นวัดบ้านโป่งที่สมบูรณ์ โดยที่ท่านได้พยายามขอพระราชทานวิสุงคามสีมาจนสำเร็จ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ โดยกว้าง ๘ วา ยาว ๑๓ วา ในสมัยนั้น เข้าใจว่ายังเป็นเจ้าคณะตำบลอยู่ เพราะในใบพระราชทาน **วิสุงคามสีมา** ใช้คำว่า **"เจ้าอธิการวัดบ้านโป่ง"** หลวงพ่อฟัก ได้พยายามจัดระเบียบประเพณีต่างๆ อันเป็นรากฐานความเจริญของวัดสืบต่อมาจนทุกวันนี้โดยอาศัยคุณความดีบ้างคุณทางไสยศาสตร์ ท่านได้สร้างศาลาดินขึ้นอีกหลังหนึ่งและได้สร้างอุโบสถขึ้น คืออุโบสถหลังเก่า และได้มีโอกาสรั้งเอาตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอมาไว้ในวัดนี้เป็นครั้งแรก ต่อมาได้เลื่อนฐานะเป็น **"พระครูสังฆกิจบริหาร"** วัดบ้านโป่งได้เจริญรุ่งเรืองเรื่อยมาทางด้านถาวรวัตถุตามลำดับ

ต่อมาในสมัยของ พระครูโยคาภิรมย์ (ชื่น ชินอักษร) อดีตเจ้าอาวาสองค์ที่ ๙ ได้ปฏิสังขรณ์และสร้างถาวรวัตถุขึ้น ได้แก่ หอพระไตรปิฎก หอสวดมนต์ เครื่องสูบน้ำ ได้จัดการสร้างถังประปาใช้ให้เป็นระเบียบ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๘

ต่อมาเป็นสมัยของ พระครูขันติยาภิรัติ (เลื่อน จุโลทัย) ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดการศึกษาพระปริยัติธรรมในอำเภอบ้านโป่ง นับได้ว่าสมัยนั้นเป็นสมัยที่เริ่มพัฒนาในด้านการศึกษา

สมัยต่อมาคือสมัยของพระมหาสนิท เขมจารี ทั้งจันทร์ ป.ธ. ๘ (ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระธีรญาณมุนี อดีตเจ้าอาวาสวัดปทุมคงคา อดีตกรรมการมหาเถรสมาคม อดีตเจ้าคณะภาค ๑) ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดการศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลี

มีนักเรียนเป็นจำนวนมากสอบถึงประโยค ป.ธ. ๖ นับว่าสมัยนั้นการศึกษาภาษาบาลีที่วัดบ้านโป่งเจริญที่สุด ต่อมาท่านได้ย้ายจากวัดบ้านโป่งไปเป็นเจ้าคณะจังหวัดสมุทรสงคราม **พระมหาสุดใจ รุจิธมฺโม แตงเที่ยง** ป.ธ. ๓ ศิษย์เอกของพระมหาสนิท ในขณะนั้นดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสแทน ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น **พระครูวิจิตรธรรมรส** วัดบ้านโป่งได้เริ่มพัฒนาหลายๆ ด้าน สมัยพระครูวิจิตรธรรมรสนี้ คือได้ปรับปรุงโยกย้ายกุฏิเสนาสนะเก่า ซึ่งตั้งอยู่กลางวัด ย้ายมาอยู่อีกแถบหนึ่งให้เป็นหมวดหมู่ จัดระบบตามแบบแปลนของวัด สร้างกุฏิเป็นตัวตึก ๒ ชั้น แบบทรงไทย ๑๑ หลัง สร้างกุฏิเจ้าอาวาสหลังใหญ่อยู่ตรงกลาง สร้างโรงเรียนปริยัติธรรม ๑ หลัง สร้างฌาปนสถานและศาลาคู่เมรุ ๒ หลัง สร้างหอระฆัง ซุ้มประตู กำแพงรอบวัด ประปาประจำวัด วัดบ้านโป่ง ได้รับยกย่องว่าเป็น**วัดพัฒนาตัวอย่าง** เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้รับใบประกาศและพัฒนาแล้ว พระครูวิจิตรธรรมรส ได้มองเห็นการณ์ไกล ใฝ่ใจในด้านการศึกษาของเยาวชน จึงได้จัดตั้งโรงเรียนราษฎร์ของวัดขึ้น เดิมทีใช้ ร.ร.ปริยัติธรรมวัดบ้านโป่ง เป็นสถานที่เรียน ต่อมาได้สร้างอาคารขึ้นอีก ๓ หลัง ปัจจุบันมีนักเรียน ๓,๐๐๐ คน มีครู ๑๓๕ คน ไม่เก็บค่าเล่าเรียน ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ แต่ไม่พอจ่าย เพราะเป็นโรงเรียนของวัดที่มีความประสงค์ช่วยเหลือเด็กที่ยากจน วัดบ้านโป่งยังมี ร.ร.ตั้งอยู่ในวัดอีก ๒ โรง คือ โรงเรียนเทศบาลวัดบ้านโป่ง และโรงเรียนบริหารธุรกิจ - เทคโนโลยี นับว่าท่านได้พัฒนาการศึกษาของเยาวชนเป็นอย่างมาก จึงไม่ค่อยได้หันมาพัฒนาวัดมากนัก นอกจากนี้แล้วยังปลูกต้นไม้ภายในวัดประมาณ ๓,๐๐๐ กว่าต้น ทำให้วัดร่มรื่น ต่อมาท่านได้ดำริคิดสร้างศาลาการเปรียญ เพื่อใช้เป็นศาลาอเนกประสงค์ ชั้นบนเป็นห้องโถงกว้างใหญ่จุคนได้ประมาณ ๓,๐๐๐ กว่าคน ข้างล่างเป็นห้องต่างๆ ๖ ห้อง ๒ ห้องใหญ่เป็นห้องประชุมย่อย ๒ ห้องเล็กเป็นสำนักงานเจ้าคณะอำเภอ และห้องเก็บพัสดุ อีก ๓ ห้องยกให้โรงเรียนใช้เป็นห้องสมุด ห้องการงานและห้องดนตรีสากล ศาลาหลังนี้ ยาว ๕๖ เมตร กว้าง ๒๘ เมตร ทำพิธีวางศิลาฤกษ์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้กราบทูลอาราธนาสมเด็จพระสังฆราชมาเป็นองค์ประธานวางศิลาฤกษ์ พระครูวิจิตรธรรมรสได้ดำเนินการก่อสร้างศาลาการเปรียญหลังนี้อย่างเร่งด่วน เพราะศาลาหลังเก่าผุพังไปตามธรรมชาติเนื่องจากสร้างมานาน ได้พยายามติดต่อหาเงินมาดำเนินการก่อสร้างช่วงก่อนที่ท่านมรณภาพ งานก่อสร้างศาลาที่ได้ทำมาแล้ววางรากฐาน ก่อผนังฉาบปูน มุงกระเบื้องเคลือบ กั้นห้อง ฉาบปูน ทำบันได ทำห้องน้ำ ปูพื้นกระดานบนศาลา ขัดหินขัดเสาบนศาลา ทำหน้าบัน ๒ หน้า

ทางด้านทิศใต้ ปูอาสนะแล้ว สร้างฐานพระประธาน ติดตั้งหน้าต่างพอที่จะให้ประชาชนขึ้นมาบนศาลาบำเพ็ญกุศลได้แล้วเมื่อถึงฤดูกาลพรรษา ประชุมสงฆ์เป็นจำนวน ๑,๐๐๐ กว่ารูป สอบนักธรรม นักเรียน ร.ร.รัตนราษฎร์บำรุงมาใช้สถานที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม อบรมจริยธรรมเป็นประจำ เนื่องจากพระครูวิจิตรธรรมรส อายุ ๗๔ ปี มุ่งในการสร้างศาลา อย่างไม่หยุดยั้ง บุกงานมากไม่มีเวลาได้พักผ่อน ใช้ความคิดมาก ร่างกายทรุดโทรม อาพาธเมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๒๙ และมรณภาพเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๒๙ โดยก่อนมรณภาพ ๑ วัน ท่านได้มอบหมายให้พระครูธรรมโรจน์ธรรมาภรณ์ รองเจ้าอาวาส และรองเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่งในขณะนั้นไปรับรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เป็นรางวัลใบประกาศเกียรติคุณและเสมาธรรมจักรผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา งานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในวันวิสาขบูชา พุทธศักราช ๒๕๒๙ ต่อมาพระครูวิโรจน์ธรรมาภรณ์ รองเจ้าอาวาสวัดบ้านโป่ง ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๒๙ และได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะอำเภอ เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๒๙ เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันได้ดำเนินงานต่อ ทำช่อฟ้าใบระกา ทำหน้าบันที่ทำค้างเสร็จไป ๒ หน้าบัน ติดกระจกช่อฟ้าใบระกา ทำบันไดด้านหน้าศาลา เทพื้นชั้นล่าง ขัดหินขัด ติดประตูเหล็ก ติดไฟฟ้าติดพัดลมห้องประชุมชั้นล่าง ปรับปรุงเสนาสนะรั้งเหล็กที่จมดินอยู่ยกให้สูงขึ้น ขุดท่อระบายน้ำจากภายในวัดออกไปสู่ท่อเทศบาลทำถนนคอนกรีตในบริเวณสังฆาวาส ตบแต่งอุโบสถภายใน ตบแต่งกุฏิเจ้าอาวาส หน้ากุฏิทาสีใหม่ ได้พัฒนาเพิ่มเติมจากหลวงพ่อพระครูวิจิตรธรรมรส โดยไม่หยุดยั้ง นับแต่ท่านมรณภาพมาแล้ว ได้ดำเนินการตลอดมาในขณะนั้นใช้จ่ายเงินไป ๖๐๔,๕๐๕ บาท โดยได้รับความร่วมมือจากประชาชน ศาลาการเปรียญที่พระครูวิจิตรธรรมรสสร้างมาแล้วนั้นประมาณ ๖๐ เปอร์เซนต์ ใช้เงินประมาณ ๑๒ ล้านเศษ สิ่งที่ต้องทำต่อมาคือ ปรับปรุงแก้ไขหลังคาลด ๒ รอบๆ ตัวศาลา เมื่อเวลาฝนตกจะรั่ว ต้องรื้อเอาแผ่นสแตนเลสมุงตีกลอนระแนงมุงใหม่ ตีฝ้าเพดานชั้นบน ขัดพื้นศาลา ลงชะแล็ก ทาสีตัวศาลา ปูหินอ่อนบันได และหน้ามุกด้านหน้าศาลา ทำแท่นพระประธานให้เสร็จ ยกช่อฟ้า ทำหน้าบันด้านหน้าศาลา ในฐานะที่พระครูวิจิตรธรรมรสได้ดำเนินงานก่อสร้างหลังใหญ่ และได้รับพระราชทานรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทางวัดมีความประสงค์ขอพระราชทานนามาภิไธยย่อ สธ. เพื่อเป็นเกียรติแก่วัดบ้านโป่ง มาประดิษฐานไว้ที่หน้าบันหน้ามุขศาลาด้านหน้า เพื่อเป็นศรีสง่าแก่ชาวบ้านโป่ง

วัดบ้านโป่งมีการปรับปรุงอีกหลายอย่าง เช่น โบสถ์เป็นโบสถ์เก่าแก่หลังเล็กและเริ่มชำรุดแล้ว ปัจจุบันได้ดำเนินการสร้างอุโบสถจตุรมุขหลังใหม่ บริเวณวัดมีศาลพระกาฬอยู่หน้าวัดไม่เหมาะสม ทางเข้าวัดลำบากต้องย้ายไปที่อื่น เจดีย์บรรพบุรุษล้อมอุโบสถมีมาก ต้องรื้อออกเพื่อสร้างอุโบสถ หอระฆังถูกศาลาเบียดต้องรื้อออก ปรับบริเวณให้สวยงาม ทำถนนลาดยางเข้าวัด การปรับปรุงตามโครงการหลังการมรณภาพของพระครูวิจิตรธรรมรสคงใช้ระยะเวลาประมาณ ๑๐ ปี บริเวณวัดคงดีขึ้นกว่าเมื่ออดีต

อนึ่ง วัดบ้านโป่ง เป็นวัดชื่อประจำอำเภอ คืออำเภอบ้านโป่ง เป็นวัดที่อยู่ห่างถนนใหญ่ ประชาชนมักจะรู้จักวัดดอนตูมว่าเป็นวัดบ้านโป่งส่วนใหญ่ ประชาชนไกลๆ มักจะเข้าใจอย่างนั้น ความจริงเจ้าอาวาสวัดบ้านโป่งเป็นเจ้าคณะอำเภอมาหลายสมัย ตั้งแต่พระครูสังฆกิจบริหาร พระครูขันตยาภิรัติ พระมหาสนิท พระครูวิจิตรธรรมรส พระพิศาลพัฒนโสภณ (รูปปัจจุบัน) เป็นที่รู้จักของเจ้าคณะพระสังฆาธิการเป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้ววัดบ้านโป่ง ยังมีปูชนียวัตถุและโบราณสถานอีกคือหลวงพ่อวัดบ้านแหลม หลวงพ่อวัดไร่ขิง หลวงพ่อวัดเขาตะเครา หลวงพ่อโสธร หลวงพ่อโตบางพลี หลวงพ่อพุทธชินราช ที่พระครูวิจิตรธรรมรส อดีตเจ้าอาวาสร่วมกับประชาชนได้จำลองเท่าองค์จริงมาประดิษฐานไว้ ณ วัดบ้านโป่งเมื่อถึงตรุษจีนแล้วก็จัดให้ประชาชนปิดทอง ๕ วัน ๕ คืนทุกๆ ปี ปรากฏว่า เป็นที่รู้จักของประชาชนชาวบ้านโป่งยังมีโบราณสถานอีกอย่างหนึ่ง คือเจดีย์ ๕ ยอดแบบชเวดากองของประเทศพม่า ได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ เพื่อเป็นที่สักการะบูชาของปวงชนทั่วไป เป็นเจดีย์เก่าแก่คู่กับวัดบ้านโป่งมา สร้างพร้อมกับวัดที่สร้างขึ้นมาประมาณร้อยกว่าปี

วัดบ้านโป่ง เป็นศูนย์รวมของนักเรียน ปัจจุบันมีโรงเรียนของวัด คือโรงเรียนวัดบ้านโป่ง "สามัคคีคุณูปถัมภ์" และโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณวัด คือโรงเรียนบ้านโป่งบริหารธุรกิจ - เทคโนโลยีและโรงเรียนเทศบาลวัดบ้านโป่ง โรงเรียนอยู่ติดวัด คือโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง โรงเรียนดุสิตวิทยาคม ประชาชนผู้โดยสารรถไฟไปทางใต้จึงรู้จักวัดบ้านโป่ง วัดบ้านโป่งมีพระภิกษุสามเณรจำพรรษาปีละ ๙๐ - ๑๐๐ รูป ทุกๆ ปี ประมาณ ๒๐ ปีมาแล้ว จะมีภิกษุสามเณรจำพรรษา ๙๐ กว่ารูปทุกปี มีปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและนักธรรม เมื่อถึงฤดูร้อนได้จัดบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนทุกปี มีประชาชนในเขตอำเภอบ้านโป่งและใกล้เคียงบำรุงวัดจำนวนมาก

ฉะนั้น ที่ดินซึ่งเป็นป่ามาก่อนบ้าง เป็นที่รกร้างบ้าง ได้กลายสภาพมาเป็นอาคารกุฏิและอาคารเรียนที่สวยงาม นอกจากนี้ยังได้รื้อถอนกุฏิที่เป็นไม้เก่าแก่คร่ำคร่าผุพังออกหมด เปลี่ยนมาเป็นกุฏิที่ก่ออิฐถือปูน และจัดใหม่ให้เข้าระเบียบสวยงาม ฉะนั้นวัดบ้านโป่งในยุคปัจจุบันนี้ จึงเป็น **“วัดบ้านโป่งยุคพัฒนา”**

ภาพจริงในอดีต

โดย เพียงแข

ณ สถานการศึกษาอยู่ในวัด
ชื่อชี้ชัด **"สามัคคีฯ"** มีความหมาย
"พระครูวิจิตรฯ" ผู้สร้างด้วยกายใจ
จนชีพวายพ่อยังทุกข์ไม่สุขใจ

พ่อเป็นห่วงลูกหลาน **"สามัคคีฯ"**
จะอยู่ดีมีสุขกันไฉน
"เงินเดือนครู" "อุปกรณ์เรียน" มีเพียงใด
ให้ท้อใจแต่พ่อทนสร้างครูดี

ทุกทุกเช้าพ่อยืนเด่นเป็นสง่า
ที่ตรงหน้าเสาธงสมศักดิ์ศรี
มีนิทานคำคมจากกวี
ถ้อยพาทีด่าชมอบรมกัน

นิทานดีมีชื่อฉันจำไว้
"ลูกสุนัขขี้เรื้อน" นั่นไงติดใจฉัน
ช่างเปรียบเปรยข้อคิดเป็นรางวัล
ศิษย์เหล่านั้นได้ดีเพราะนิทาน

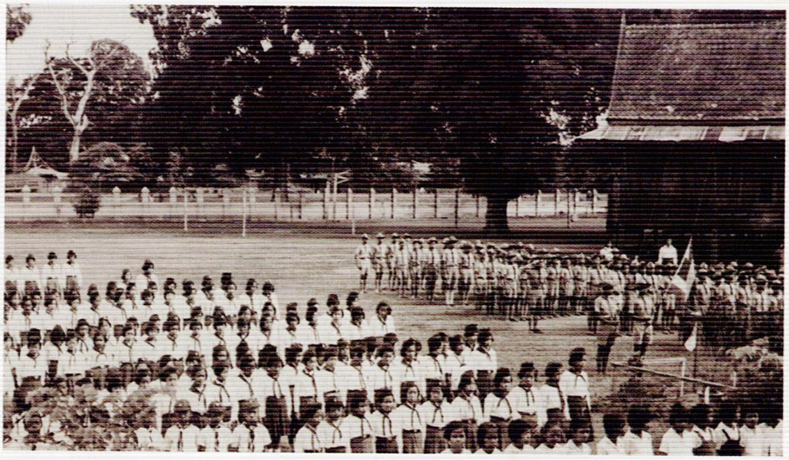
ประชุมครูครั้งใดจับใจยิ่ง
พ่อท้วงติงอบรมผสมผสาน
"เราเป็นครูต้องเป็นครูด้วยวิญญาณ
ใช่เป็นพาลในหมู่ชนของคนดี"

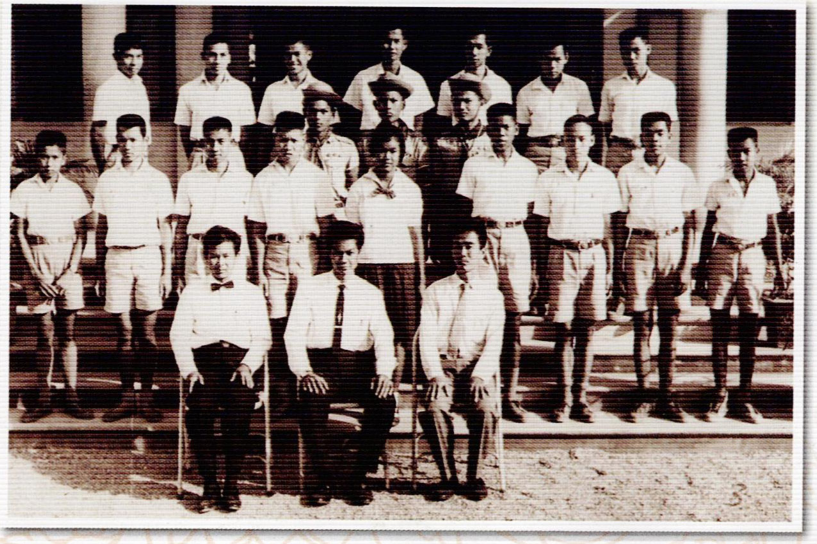
ณ บัดนี้มีตึกเรียนสง่าหรู
ทั้งศิษย์ครูเป็นคนดีมีศักดิ์ศรี
พ่อนั่งชมดูเจ้าแสนเปรมปรีดิ์
ขอลูกดีรักใคร่ปรองดองกัน

ดีสามอย่างดังพ่อตั้งใจไว้
แม้จากไปยี่สิบปียังมีฝัน
ขอให้ลูกทุกคนรักใคร่กัน
แล้วสักวัน **"สามัคคีฯ"** สดุดีเอย



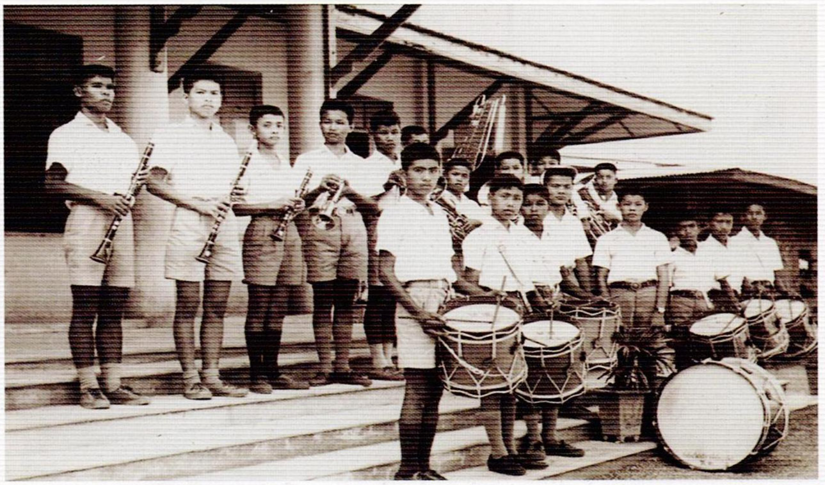


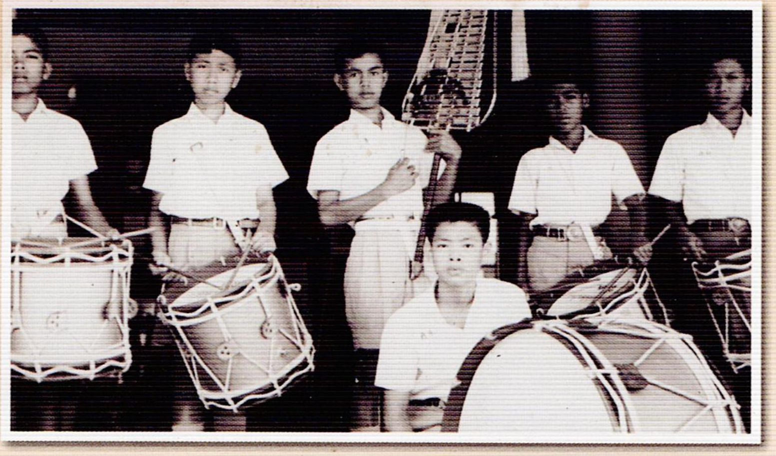
















ใบแทรก

<u>แก้คำผิด</u>

หน้า ๒๑ จาก มรณภาพ พ.ศ. ๒๕๒๘ แก้ไขเป็น มรณภาพ พ.ศ. ๒๕๒๙

หน้า ๕๓ จาก พระครูธรรมโรจน์ธรรมาภรณ์ แก้ไขเป็นพระครูวิโรจน์ธรรมาภรณ์

